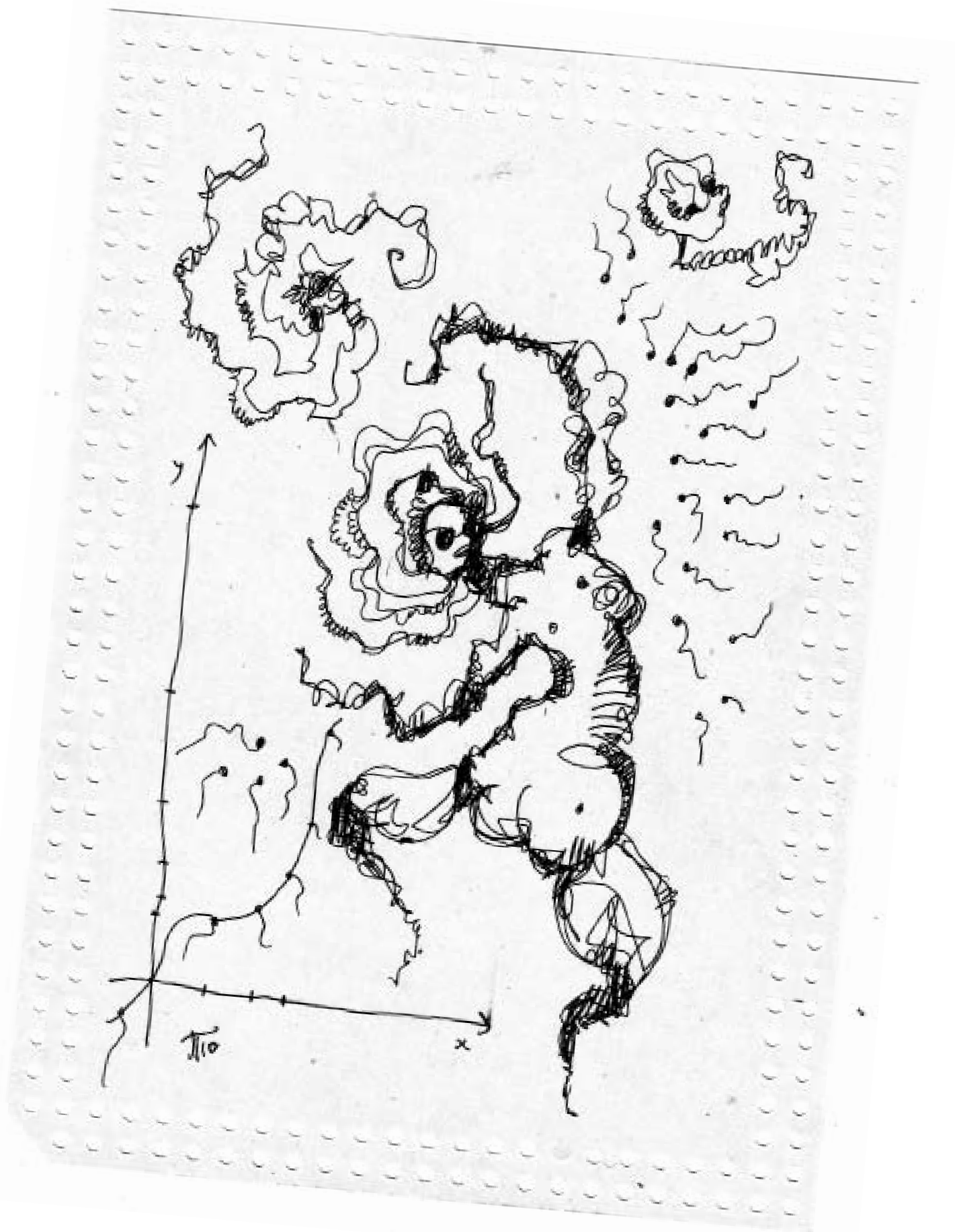

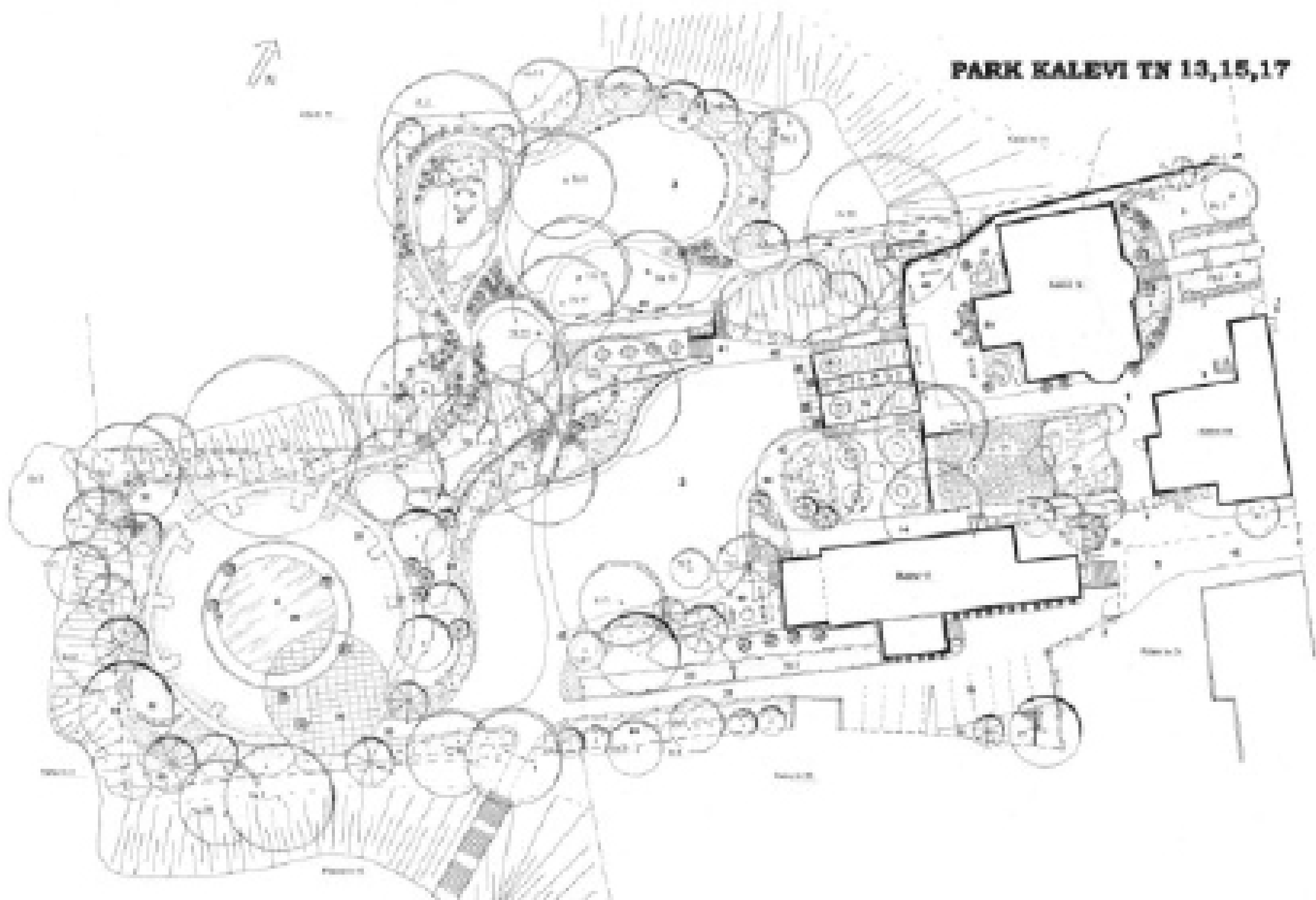
MÜÜRILEHT

TARTU JA MAAILMA KULTUURILEHT / KAHEKSAS NUMBER / TALV 2009

KOLLEGIUM: BERK VAHER, SVEN VABAR, IVAR PÖLLU, KAISA EICHE, KRISTINA PAJU, MARTIN OJA, MAARJA MÄND, MARGUS KIIS
MAKETT: IVAR PÖLLU / KÜLJNDAJA: MAARJA MÄND
VÄLJAANDJA MTÜ GENIALISTIDE KLUBI // MYYRILEHT.GENKLUBI.EE
TOETAJAD: TARTU LINN, TARTU KULTUURKAPITAL, KULTUURKAPITAL, KULTUURIMINISTEERIUM, TALLINN2011
TRÜKK: PRINTALL / TIRAAŽ 2000 / TASUTA! / TOETA MÜÜRILEHTE 221044517079

8 / TALV 2009/2010

TARTU LOOMEMAJANDUS- KESKUSEST

Maarja Mänd / Raul Oreškini ja Külli Hanseni põhjal

14. mail 2009 asutatud SA Tartu Loomemajanduskeskus täitub tuleval kevadel 1. tegevusaasta, mil keskuse tegevus hakkab toimima planeeritud rütmi järgi.

Aasta alguses kuulutab Loomemajanduskeskus välja kuni 15. veebruarini 2010 kestva konkursi inkubatsiooniteenuse saamiseks. Konkurss on mõeldud kõikidele loovisikutele, kellel on ideid ettevõtluse arendamiseks. Loojate fantaasialendu ei ole kellelgi mõttes piirata, mistõttu oodatakse pikisilmi just neid, kel mõtted tavaraamidest väljas ning veidigi hullumeelsed. Valitud ideede hulgast

valitakse välja need, mida hakatakse koolitajatega üheskoos arendama ning millest vormitakse äriplaanid. Need loovisikud, kellel juba on oma ettevõtte, võivad saada Loomemajanduskeskusest osa hoolimata sellest, kas nad rendivad Kalevi tänaval ruume või ei. Kõikidel alustavatel ettevõtetel on võimalik sõlmida inkubatsioonileping ning osaleda koolitustel ja saada individuaalset nõustamist.

Konkursi edukalt läbinutega sõlmitakse leping, mis annab kaheks aastaks võimaluse arendada oma ettevõtet loomeinkubaatoris (Kalevi 13 ja 15). Loomeinkubaator pakub soodsatel tingimustel

renditavaid ruume ning äririskide maandamiseks vajalikke tugiteenuseid.

Neile, kes kõhklevad inkubatsiooniteenuse vajalikkuses või kahtlevad selle tõhususes, võivad pilgu heita peale neile inkubaatorettvõtetele, kes on Kalevi 13 majas 2009. aasta suvest tegutsenud. Mitmed neist ettevõtjatest omandavad veel eriala Tartu Kõrgemas Kunstikoolis, mis pole, hoolimata sellest, et oma aega tuleb jagada ettevõtluse ja kooli vahel, kedagi heidutanud. Kalevi tänaval jagavad oma oskusi, teadmisi ja maitseid erinevad omanäolised loomeettevõtted, sh kunstigalerii,

kultuurikohvik, moe-, stiili-, foto- ja graafilise disaini stuudio, keraamikakoda ning isegi personaalset Lõuna-Eestit kui sihtkoha tutvustust pakkuv loomeasutus.

Nõnda inkubaatoris ühiselt ja eraldi toimides tõuseb lisaks üksikväärtustele ettevõtmisest ka kollektiivne tulu. Alguse on saanud inkubaatoretttevõtete vaheline koostöö ning sellest tekkiv sünergia toetab nii ettevõtete arengut kui kogu inkubatsiooniprotsessi. Reaalselt on ettevõtete ühishingamine kandnud vilju 2009. aasta detsembri keskpaiku toimunud disainituru Loovuse Valgus näol, kus ettevõtted pakkusid üheskoos külastajatele nii elamusi kui isetegemise rõõmu.

Mis siis täpselt on?
Järgnevalt ülevaade Tartu Loomemajanduskeskuses tegutsevatest ettevõtetest ja asutustest.

MÜÜGI- JA KUNSTIGALERII LOOV Avatud E-L 12-17

Müügi- ja kunstigalerii on äsja oma tegevust alustanud, eelkõige noorte kunstnike tööde eksponeerimisele pühendunud galerii, mis tegutseb Tartu Loomemajanduskeskuses inkubeeritavana – samas olles ise inkubaatoriks endale alles nime tegevatele kunstitudengitele ja kunstikoolide-välistele alustavatele kunstnikele. Galerii eesmärk on anda noortele kunstnikele väljundi enese esitlemiseks.

Uus võimalus nautida näituse elamust ja soetada endale unikaalset noorte kunstnike loomingut erinevatest valdkondadest, samas ei piirdu galerii visuaalse elamuse pakkumisega ja tööde müümisega. Kombineerides tervikliikku kunstiteenust aitame leida kliendile sobivaid lahendusi ideest teostuseni – kõik ühest kohast. Korraldame ka koolitusi ja õpitube nii regulaarselt kui vastavalt soovile, nendeks vajalikke kunstitarbeid saab tulevikus ka kohapealt soetada.

Võta ühendust:
Helen Puistaja helen.puistaja@gmail.com
Too töid müüki loov.galerii@gmail.com

ARTCERAMIC Avatud

Artceramic korraldab keraamika müüki ja koolitust.

Võta ühendust:
Kerli Pajusaar kerl.kerl@mail.ee

MIKSER DISAIN Avatud kokkuleppel

Mikser Disain on nelja noore aktiivse kunstitudengi poolt loodud ettevõte, mis tegeleb peamiselt graafilise disaini ja fotograafia-lahenduste loomisega. Ühelt poolt on tegemist traditsioonilise disainifirmaga - pakutakse kõiki nõ kohustuslikke teenuseid: firmagraafika, majajuhid, veebidisain ja trükised; teisalt aga uuendusliku noorte kunstnike grupiga. Mikser Disain korraldab näituseid ja õpitubasid, pakub kõikvõimalikke innovaatilisi disainilahendusi nii firmadele kui eraisikutele ning on alati valmis vastu võtma väljakutseid pakkuvaid ülesandeid.

Võta ühendust:
Maria Laanelepp maria@mikserdisain.eu
Vaata ka www.mikserdisain.eu

MOESTUUDIO Avatud E-R 11-16

Kunst aitab kiiresti muutuv asjas püsivaid väärtusi luua. Inimesed vajavad meie asises maailmas emotsioone, lugu ja tähendust. Moestuudio eesmärk on inimestele moekunst lähemale tuua, rõhutada riietusega iga naise isikupära ja läheneda tema soovidele individuaalselt. Moestuudio pakub huvilistele moedisaineri teenust ja nõustamist arvestades ja arendades kliendi soove, lastele, noortele ja naistele koolitusi, nukkude õmblemist ja müüki.

Võta ühendust:
Maarika Kilusk mari.kilusk@gmail.com

KULTUURIKOHVIK ELUSHETKED Avatud E-R 11-19 / L 12-17

Loomemajanduskeskuse esimesel korrusel avatud kultuurikohvik Elushetked pakub lisaks igapäevasele söögile-joogile peoruumi rentimise, ürituse korraldamise ja kujunduse, sh teemaürituste, stiilipidude, üllatuspidude võimalusi, kostüümilaenutust ning isegi kunsti ostmise võimalust. Lisaks sellele muutuvad kahel laupäeval kuus ruumid Käsitöökohvikuks, kus loomisrõõmust pulbitsevad käsitöömeistrid õpetavad huvilisi valmistama midagi stiilset ja teistlaadset. Alates 20. jaanuarist 2010 leiavad aga igal kolmapäeval kella 18st aset terviseklubi teeõhtud, kus teoreetilisi ja praktilisi nõuandeid oma vaimu ja keha efektiivseks kooseksisteerimiseks jagab Metsamoor Irje Karjus.

Vaata ka
www.lmk.ee/kultuurikohvik

STIILISTUUDIO ELUSHETKED Avatud kokkuleppel

Stiilistuudio Elushetked eesmärk on saavutada nauding hetkedest, mis elustuvad ka aastate möödudes. Selle teostamiseks on stuudiost võimalik laenutada kostüüme, osta tarbekunsti või pidada tähtpäevi teemaürituse või stiilipeo näol esimesel korrusel asuvas kultuurikohvikus Elushetked, milleks luuakse sobiv atmosfäär koos menüü ja muusikaga.

Võta ühendust:
Margit Foht elushetked@lmk.ee
Kostüümilaenutus 512 6342

ULM STUUDIO Avatud kokkuleppel

Ulm Stuudio pakub huvilistele erinevaid foto- ja kujundusteenuseid, olgu siis tegemist erinevate fotosessioonide, portreefotode või koguni aktifotodega. Ka pakub stuudio kommertsfotosid ning on lahkesti nõus pildistama üles pulmi ja muid pidulikke või vähem pidulikke tähtpäevi.

Võta ühendust:
Piret Lain ulm@ulm.ee
Vaata ka www.ulm.ee

SOUTH ESTONIAN DMC Avatud

South Estonian DMC põhitegevusalaks on Lõuna-Eestisse jõudvale kliendile personaalne sihtkoha tutvustus läbi erinevate atraktiivsete vaba aja sisustustegevuste logistilise planeerimise kaudu. Ettevõtmise eesmärk on viia Tartu ja Lõuna-Eesti konverentsi-, incentive- ning elamusturismi kaardile koostöös heade partneritega. South Estonian DMC seob elamused kvaliteetseks tervikuks läbi personaalse teenuse ja koostöö.

Võta ühendust:
Triinu Akkermann triinu@south-estonia.com
Vaata ka www.south-estonia.com

FL STUUDIO Avatud kokkuleppel

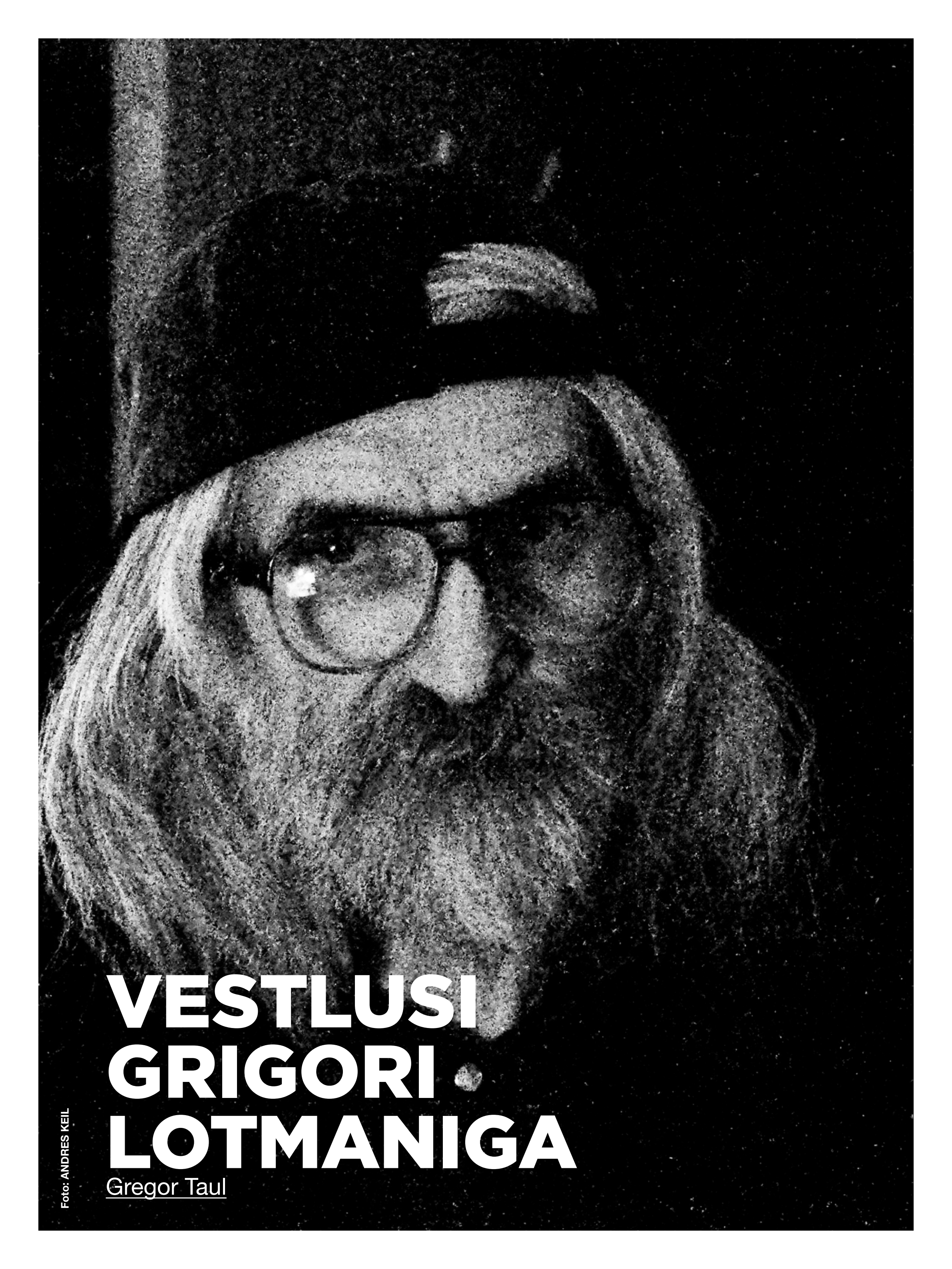
FL Stuudio lubadus oma kliendile on lihtne - teeme pildi, millega jääd tõeliselt rahule, mille üle oled tõeliselt uhke ning mis jääb Sulle väärtuseks väga pikaks ajaks. FL Stuudio pakub igas vanuses ja soos huvilistele pikemaid ja lühemaid, portree- ja glamuuri fotosessioone, teeb modelliteste ja moefotosid, pildistab üles üritusi ja sündmuseid ning ehitab fotostuudio üles lausa soovija koju.

Võta ühendust:
Keit Kangro keit@pravda.ee
Vaata ka www.flstuudio.ee

GALERII FUAJEE Avatud E-R 11-19 / L 12-19

Tartu Loomemajanduskeskuse fuajees on avatud galerii. Kuni 23.01 galeriis avatud Maris Palgi maalide näitus “Vaatan taevast. Näen puid.”

Vaata ka
www.lmk.ee

VESTLUSI GRIGORI LOTMANIGA

Gregor Taul

Maarja M. palus mul Grigoriga intervjuu teha. Alguses ütlesin ära. Kuna Internetis juba on üks intervjuu Grigoriga. Grigoril on tollaste küsimuste vastused tänaseni selgelt peas. Enese tee leidnud inimesena sööb ta ärgates sama hea maitsega hommikusööki kui kümme aastat siis ja vastab küsimustele kunstnikust ja kompositsioonist samas ladususes kui dekaadivõrra armsat aega hiljem.

Minu nimi on Gregor, kirjutan Grigori papsi veesilma all lõputööd eesti skulptuurist. Grigoriga tutvusime kunagi Athenas (kus mujal!?) Fassbinderi “Berlin Alexanderplatzi” vaadates. Läksime filmi vaheajal Gruusia saatkonda tarhunniteed jooma - sain teada, et Grigori oli filmi juba kunagi varem Pro Siebenilt näinud. Hiljem vahetasime huvijagamisi Sun Ra ja muu vastu, kuulasime Kadriorus DDT kontserti ja kombineerisime Kultuuritehases loovuse arendamise klubi nimega “Öndsak”.

Ajakirjanduslikku koodi surkides võtan lahti ühtse intervista vormuli ja kirjutan meie mitmed-setmed jutuaJamised ülesse nii, nagu need alati ühe jutuna võiksid esineda ja katkeda.

G: Õppisid ka kunagi Moskvas, kuidas Sulle see linn meeldis?

G: Moskvasse läksin peale Tartu Kunstikooli lõpetamist, olin seal kaks aastat. Kas oli 79-80... Õppisin ettevalmistuskursustel Polügraafia Instiituudis. Tahtsin edaspidi õppida raamatu-illustratsiooni.

Ei saa ütelda, et oleksin suur Moskva fänn. Elasin seal ühe ohvitseri juures, ühes väga kõrges majas, 26. korrusel - rõdul olles oli tunda, kuidas maja kõigub. Hea oli aga see, et sai täitsa ilusti Svobodat kuulata. Küllap siis segajad nii kõrgele ei ulatunud! Siis kuulsin esimest korda, kuidas Sergei Dovlatov oma “Kohvrit” ette luges. Sa ju oled kuulnud temast? Töötas Tallinnaski ajakirjanikuna. Svobodast kuulsin ka Aleksander Galitši viimaseid saateid. Väga huvitav laulik, suri õnnetult Pariisis, oli nii filmi- kui teatrilavastaja.

G: Kellega Sa Moskvas suhtlesid?

G: Algul elasin Patrice Lumumba nimelises ühikas. Lumumba oli kommunist Kongost, võid aru saada, milline seltskond seal koos oli... Minusse oli armunud seal üks Vietnami preili. Temaga oli meil võib öelda, et romaan, kuigi ta teadis, et me kunagi ei abiellu. Igal juhul lõpetas ta hiljem instituudi ja töötas edasi kunstnikuna. Loodan, et ta on õnnelikult abielus. Ta oli ju pärit Vietnami lõunaosast.

G: Oled suur rokkmuusika asjatundja. Kust see alguse sai?

G: Rokkmuusikani jõudsin kunstikooli päevil. Kuulasin juba enne palju jazzi ja kunstikoolis tegime bändi. Mängisime ka Zeppelini lugusid - nad on ju lähedased jazzile. Jimmy Page'i soolofragmendid, Robert Planti vokaalid (bluusist ju, mis on üks jazziallosi). Zeppelin oli põrandaalune. Jazzi-asi oli ka absoluutselt keelatud.

Sun Ra juurde jõudsin juhuslikult tänu Helar Heinile. Oma 20 aastat tagasi. Sun Ra on absoluutselt fantastiline igas mõttes. Geniaalne helilooja, ekstraordinaarne pillimees. Peaaegu et renessansi-inimene. Inimene või Jumal, sest Saturni pealt ta ju tuli! Ja jumalana mitte Zeus, vaid Apollon. Aga Apollon on muidugi natuke jõhker mõnikord... Sun Ra muusika on tõesti väga mõjuv, säärane väga suur inspiratsioonilooja, et võtaks ka ise pilli kätte ja mängiks kaasa.

G: Tahtsid kunagi allveearheoloogiat õppima minna.

G: See oli õudselt ammu. Olin innukas ajaloo õppija, võtsin osa olümpiaadidest. Mind eriti huvitas antiik, aga ka varajane renessanss ja gooti kunst. Klassitsism huvitas mind vähem. Käisin välja-kaevamisi vaatamas Toomemäel Tähetorni vastas ja ühel päeval, kui lugesin allveearheoloogiast, hakkas see painama. Nõukogude Liidus sai allveearheoloogiks õppida vaid Odessas Ajaloo- ja Arheoloogia Instituudis. Mina tahtsin juba minna akvalangistide kursustele - absurd. Odessas moodustasid suurema osa elanikkonnast juudid, ometigi ülikooli võeti neist imevähesed. Oli arusaadav, et ei saa sisse sinna. See pani mulle suure põntsu. Sealt õieti jõudsingi kunsti juurde - et iga mees on võimeline kunsti õppima...

Lapsepõlves pidi minust saama aga viuldaja. Aga muusikaga läks mul viletsalt. Olin andekas, aga laisk. Ei viitsinud solfedžot õppida. Papsile see ei meeldinud ja üks kord lõpetas ta mu viiuli elutee päris nukralt. Nõnda jäigi viuldaja elukutse omandamine katki. Nüüd mängin küll kitarri ja flööti.

G: Grigori, mis praegusest Tartust arvad?

G: Kunstimaailm areneb. Peale on kasvanud kunstilembeline põlvkond. Loodan, et minulgi on siin osa. Tartu on alati eesrindlik olnud. Isegi kommunismi ajal oli Tartu vaim väga “progressiivne”. Igasugused vastuliikumised on siin ikka tugevad olnud - Johnny B. Isotamm, Enn Tarto, muisuskaitse-liikumine, või Dudajevgi Tartu lennuväljal. Üldiselt on Tartus praegu kõik positiivselt. Mulle väga meeldib Kultuuritehas. Loodan, et meie klubi ka edasi tegutseb. Need, kes käisid, pole ju pettunud? Ja tudengiteater tegutseb väga jõudsalt. Eriti tooks välja Mehis Heinsaare “Harmsi”, kuigi lavastuses oli päris elule palju vastukäivusi.

G: Sinu töödest moodustavad suurema osa portreed?

G: Seda rääkisin ka selles varasemas intervjuus. Respekteen inimesi. Hindan väga inimeste avatust n-õ erinevate kultuuride suhtes, hindan avatust teadmiste, õppimise ja kunstivaldkonna suhtes. Nii olengi portreeterinud palju inimesi, ka mitmeid vaimuhiiglasi, näiteks Villem Ernitsat. Nõukogude ajal ka müüsin oma töid. Hiljem ei ole seda teinud, kui üks inglise metseen välja arvata. Ta ostis mult kõik Sun Raga seotud tööd. Olen ka kinkinud palju töid. Viimati kinkisin kaks papsi portreed. Ühe Ülikooli raamatukogule (maalil paps ühel filmikonverentsi), teise pildi kinkisin vene kirjanduse kateedri. Paps nägi seda tööd ka elusast peast. Talle meenutas see üht Munchi maali, mida ta oli ka ise näinud. Ütles, et tabasin sellega kõige täpsemalt tema iseloomu...

G: Kes on sinu õpetajad olnud?

G: Enne Kunstikooli oli õpetajaks väga andekas kunstnik Jüri Marran. Mu vend Mihhail viis mind tema juurde peale keskkooli lõppu ja Marran oli suuresti see, kes mind hädast välja aitas. Teine tähtis õpetaja oli samuti väga andekas mees, luuletaja ja kunstnik Juri Lekomtsev. Ta suri väga noorelt, 55-aastaselt. Naine elab veel Moskvas. Oli vapper inimene, kunstnikuna eskrovert, elas kõik välja. Muidugi oma töös. Suhtus suure poolehoiuga mu papsi, temaga kohtusingi peale üht Kääriku suvekooli. Lekomtsev illustreeris Nõukogude maal esimesena Tolkieni raamatuid.

Kunstikooli aegu meeldis mulle väga Alfred Kongo, kes oli mu teoste suur hindaja. Olin tollal kohutav marakratt, tegin kunstiõpilasele omaseid lolliusi,

mängisin bändis, jäin täis peaga vahele.. Aga Alfred Kongo kutsus mind ikka ainult eesnime pidi. Ülejäänud õpetajad ja õpilased ütlesid kõik Lotman. Lõpetamise aegu ütles ta mulle irooniliselt, et minu puhul ületab küll kvantiteet kvaliteedi (esitasin lõpetamiseks oma sadakond tööd), kuid lisas, et oleks väga kurb, kui ma peaksin kunstist loobuma. Et muu tööga ma ei saakski hakkama, vaid pean kindlasti kunstiga tegelema.. Õpetajana on tähtis ka Albert Anni, omapärane mees, kes kuulus rohkem klassikalisse koolkonda. Alfred Kongo oli temale vastupidiselt vaba ja ikkagist Pallasest, küllap seepärast talle minu tööd nõnda meeldisid. Aga Anni nägi ja õpetas meile raudset kompositsiooni. Olin väga õnnelik, kui ta aastakümneid hiljem mu näitusel käis ja ütles, et see talle mõju avaldas, et mu kompositsioon on paigas nagu jaapani maalil.

G: Mis siis on kompositsiooni puhul tähtis?

G: Mina õpetan, kuidas tühjust õpetada. Kui tühjus on paigas, siis asjad lähevad paika. Maailmamastaabis on mu kauaaegne lemmik olnud Toulouse-Lautrec. Sealt tuleb kaudselt ka huvi idamaade vastu. Ka Degas mulle meeldib, kuigi ta on kunstnikuna veidi kahtlasem. Muide, kui Vanemuises dekoreerijana / lavatöölisena töötasin, siis käisin ka balletiklassis baleriine joonistamas...

G: Aga sinu vanemad...

G: Kui ma intelligentne inimene olen, siis seda tänu oma vanematele ja ümbrusele, milles üles kasvanud olen. Tänu papsile jõudsin lähedale filmimaailmale, väga noorelt olin ära näinud juba kogu Chaplini, aga ka Lumière'ide filmid. Papsi tutvuste kaudu sai arendatud ka minu kunstiline vaade elule. Paps oli osav karikaturist, tema karikatuurid rääkisid muidugi juutidele tüüpilisest enesekriitikast ja huumorimeelest nii enese kui teiste suhtes. Muusika kohalt mõjus ta mulle pigem vastupidiselt. Lapsena kuulasin väga palju Beethovenit, kelle muusika tänasel päeval mõjub pisut triviaalsena. Ema oli mul kuulus sümbolismi-uuri. Temalt pärineb minu süvendatud huvi sümbolismi vastu. Kodus oli meil aga suhteliselt vaba kasvatus. Oli guvernant, ta oli rootsi päritolu... Ma õppisin ju algul venekeelses koolis, Pauluse kiriku kõrval, oli see Puškini lütseum? Paps õppis ju eesti keelt Johannes Aaviku õpiku järgi. Küsisin, miks? See on ju palju raskem, kui ülejäänud õpikud. Ta vastas, et aga miks peab inimene kergema vastupanu teedpidi minema?

¶¶

04. OHUTU VÕIMALUSE PARATAMATU ÜLEOLEK

J. G. Ballard'i mälestuseks

Jaak Tomberg

Sel teravhäämarasse õhustikku ja rahututesse rahvamassidesse uppunud õhtupoolikul ajab Isac Grey end juba kuuendat korda poriselt asfaldilt püsti. Ta peab seda tegema kiiresti, sest iga järgmine moment, iga viivitatud sekund võib teda uuesti pikali paisata. Need tänavad ei halasta iialgi – väiksemgi hiljaksjäänud instinkt või refleks maksab siin rängalt kätte. Grey teab, et selles linnas pole kunagi ruumi – pole kunagi aega.

Neli sekundit tagasi tahkestas linn tema ümber uuesti inimesed. Eriline tunnetus, mis lubas tal haarata hoonete piirjooni ja objektide paigutust, haihtus äkitselt õhku ja asendus halvava löögiga kuklasse. Kellegi kollane spordikott polnud oma ettemääratud trajektoori muutnud, kontakt selle sisse peitunud tahke ja raske esemega niitis Grey ilma igasuguse vastupanuta jalust maha. Ta prantsatas vaikides põlvili ja saadud valuaisting halvas reageemisvõime veel üheks momendiks, mille vältel jõudis järjekordne spektraalne tundmatu temast üle kõndida.

Nüüd on ta püsti ja liigub rahvamassiga samas tempos. See on sellel tänaval ühest kohast teise jõudmiseks ainus ohutu võimalus; võimalus, mille paratamatult üleolekut ta peab mõneks loetud momendiks alistunud tunnistama. Ta on tahkestunud, ja järjekordne katse tungida linna fluidaalsesse olemusse on läbi kukkunud. Eksimused tulevad nendel tänavatel kergelt ja lähevad alati väga kalliks maksma.

Grey teadvustab seda. Tema põlvekedred on pörutada saanud, varvastest on millegagi üle sõidetud, üks seljalülidest tuikab teatud asendis teravalt valutada. Südames neab ta neid kannatusi – miski ei õigusta nii jõhkrat käitumist inimese kallal, olenemata tema soovimatusest sobituda – aga ta surub need kannatused sellegipoolest maha. Ta ohkab ja sellesse ohkesse väänduvad heeliksina kokku kummaline katarsis ja väljapääsmatu raev. Grey teab: tal on oma eesmärk – mingi seisund, mingi häguselt tajutav lõppsiht – ent tal pole seda nüüd enam millegagi võrrelda.

Selles pealesurutud kindlustundes meenuvad talle mõned varasemad eesmärgid, kuid need on liiga kauged, liiga hägused et neile tähendust või tähtsust omistada. Läbipaistev hall naisevaim, mis Greyle ikka ja jälle kõrgel hoonete vahel perifeerselt viirastub, on talle midagi linna hinge sarnast, ainus irratsionaalsuse ja algimpulsi avaldumisvorm selles meeletus liikumiste loogikavoos, kus loodust asendab kultuur

– too teine loodus. Ja ometi tundub ka see türannopoliise üleloomulik karnevalikummitus – nagu hiiglaslik hologramm – mõnikord mingit moodi ratsionaalsena, justkui oleks tegu linna enese igatsusliku karjatusega kaotatud asjade seisu järele. Haarata see vaim oma tunnetuskeskmesse ja lasta sel ennast absoluudini läbistada – see on ainus asi, millest Grey praegu tõeliselt hoolib.

Grey teab linna kohta kõike peale tema nime, selle kõige mõttetuma tähistaja. Ta teab kõiki tänavaid, nende paiknemist, nende miljöölist ilmet; kõiki maju, asutusi, puisteid, parke, väljakuid, otse- ja pagemisteid; ta teab kõiki turismiobjekte, ehkki eelistab neid mitte tähele panna. Ta tunnetab erinevate kohtade liiklusvoogusid ja liiklustihedust, tunnetab kohta-devahelise ruumi ängistavat vaakumit. Ta tunnetab, kuidas teatud konkreetsetel inimestel on tendents olla teatud aegadel teatud kohtades ja kuidas mingid kindlad ehitised muudavad teatud aja jooksul teatud viisil oma kuju. Ta on peaaegu absoluutselt teadlik kõikidest ruumilistest muutustest selles linnas, ilma et peaks olema nende vahetuks tunnistajaks.

Kuid ainus asi, ainus konstant, mis ei lase end lõpuni haarata, on see hallikas õhku tahkunud tont. Tema muutumist ei saa haarata, sest ta ei muutu kunagi, ja selle tõdemusega on Grey nii mõnegi korra käpuli käinud.

Aga ta on otsustanud sihikindlalt edasi proovida, sest keeldub uskumast, et siin linnas saab eksisteerida miski, mis ei allu tunnetuslikkuse kompivale kontrollile. Ja veel enam – ta ei suuda uskuda, et see mittemõistuspärane asi on ainus, mis kunagi ei muutu. Ta võtab seda kõike kui võitlust, milles on lõpmatu hulk ajutisi tagasilööke. Ta võitleb linnaga, ja linn võitleb vastu.

Mõnikord, kui Grey sukeldub millegi juhusliku ajel oma otsingutesse liiga sügavale sisse, murrab ta läbi ühte teise kohta, mingisse ebatavalisse, harilikult tajumatusse maailma, kus kõik kontuurid on selgepiirilised ja iga objekti tähenduses segustub häirimatult ja üheseltmõistetavalt nii idee kui ka funktsioon. Ta teab, et see maailm on igas inimeses olemas, ent vähesed jõuavad selleni, sest see on liiga põhimine, liiga olemas, et sellesse ilma äärmise pingutusega kohale jõuda.

Ta istub lennukis, mis on just käivitanud oma reaktiivid, et atmosfääri kõrgematesse kihtidesse sõõsta.

Lennukis on viisteist kohta, millest enamik on alati tühjad; seal on ainult paar kolm perifeerset reisjat, kellega ta kunagi ei räägi, kes on samavõrra üksinda kui tema, ning kes haihtuvad, kui neile otsepiilk visata. Ta teab juba varasemast üksindust, mille see taevassesööst tekitab, ja see üksindus on absoluutne ja põhimine – see on puuduolek, millele on rajatud tema sisemine kese.

Kui lennuk on jõudnud kõige kõrgema kandva atmosfäärikihi peale, lülitab ta mootorid läbistava jõnksatusega välja. Edasi toimub ainult hõljumine, vaikne staatika kümme tuhat kilomeetrit tunnis. Grey lihtsalt hõljub seal ja see on saanud talle laiemate asjade võrdkujuks.

Nagu oleks tema sama väike kui see maailm – too teine – millele ta nüüd alla vaatab.

Kui lennuk on langenud piisavalt madalale, et tihedamad atmosfäärikihid selle hõljuvat kulgu oluliselt takistama hakkavad, lülituvad mootorid uuesti sisse ja tulistavad kroomjashalli sujuvterava kere uuesti tagasi üles.

Aga praegu on ta siin, sel tänaval, väga kaugel toll-est teisest kohast, kus ta end ainsana õigupoolest minana tunneb. Kõrghoonete peegelklaasid toovad tagasi kujutisi sadadest möödaviiksatavatest inimvarelustest. Üks neist, nüüdseks kõikidest teistest eristamatu, paistab endale olevat Isac Grey. Saanud hetkeks tahtmatult osakeseks sellest korallrahu meenutavast inimvoost, heidab ta endale liikumise pealt kiire pilgu. Tema riided – helebeež mantel, sinised Lee teksased, vana valge triiksärk ja mustvalged Avanti tennised – paistavad kohatult märgade ja poristena. Aeg on jälle kord loobuda ja neid vahetama minna.

Grey keerab ümber nurga ning väljub korallrahu vaiksest omakohasusest.

¶¶

ERIK SAKKOV: TEEB EIMILLESTKI MIDAGI

Intervjueeris Vahur Aabrams

Helilooja ja muusik Erik Sakkov on olnud Pantokraatori juures algusest peale: Tartu 7. Keskkooli (Karlova gümnaasiumi) kaheksandike poolt 1981. aastal asutatud punkansamblist kasvas kümnendi lõpuks välja äravahetamatu helikeelega etnoprogebänd, kust on aja jooksul tuule tiibadesse saanud Jaan Sööt, Lauri Saatpalu jpt tuntud eesti muusikud. 1993. aastal mindi laiali. Pärast pikka pausi anti 2009. aasta kevadel välja uus plaat «Tormidesööjad». Plaadiga koos ilmus ka Erik Sakkovi kirjutatud «Valge raamat» (Elmatar), mis võtab kokku bändi ajaloo ja sisaldab lisaks uuele plaadile veel kahte plaati Pantokraatori varasema loominguga.

Sinu “Valge raamat” on jutustatud kolmandas isikus. Teiste Pantokraatori liikmete kõrval tegutseb seal ka üks Erik, autori nimekaim. Kuidas sa sellise jutustajaperspektiivi juurde jõudsid?

Vastus sellele on hästi lihtne. Kui ma kirjutaksin, et siis ma tulin, siis ma tegin, siis ma olin ja siis ma mõtlesin, oleks see selline mina-mina-mina ja siis oleks ka raske olnud enda mõtteid ja tegemisi kõrvalt vaagida. Selle taga oli soov olla võrdne teistega, keda ma kirjeldan. Et kõik oleks täpselt nii, nagu oli, mitte nii, et üks oleks minategelane, kes üksi tegutseb ja kõigest midagi arvab. Selles raamatus ei ole ainult minu arvamusi, vaid ka kõikide teiste omi. Kui mõni meenus lahknud, siis...

Kes siis otsustab?

Siis on kõik kirjas. Näiteks me ei suutnudki kokku leppida, mis bussike meid Armeenias vastu võttis. Siis saigi kirja pandud, et vastas oli RAF-bussike, aga Lauri andmetel Poola ninaga bussike. Vahet ei ole, kummal on õigus. Tähtis on see, et kellegi mälestus ei ole vale. Asjad ju muutuvad. Ja mõni asi muutub legendiks, ka bändi sees.

Mulle tundub, et sellel on kahtemoodi efekt: ta lisab ilukirjanduslikke jooni ja kaugeneb kitsast memuaristikast, ja tekib mingi distants ega jää tunnet, et see, mis raamatut kirjutama pani, on puhas nostalgia: see aeg on nagu lõpetatud. Ja seda ruumi ei ole enam. Ka bändi liikmed on Tartust suuresti ju läinud.

Aga kõige rohkem on selle taga soov, et oleks mõnusalt loetav. Kui keegi jahub kogu aeg endast ja sa oled selle inimese peas, siis ma ei usu, et see mõnus on. Aga siin saab ka lugeja olla väheke eemal, vaadata, et mida see kari tegi. Kõik on tegelikult samasugused. Lihtsalt mõnest on rohkem, sest ta tegi rohkem, mõnest on vähem, sest ta tegi vähem.

Mihkel Raua raamatust “Musta pori näkku” on siin erinevus ilmne. Ehkki seal lugu algab ja ka lõpeb deklareeritud lõpparvega kunagise eluga, siis too “mina” näib seal ometi kogu aeg autoril

kannul olevat. Raua raamat on minu meelest väga nostalgiline.

Ta võib-olla on, aga “Valge raamatu” puhul ma nostalgia peale nagu väga ei tulnudki. Ma ei saaks öelda, et ma õudselt igatseks mingeid aegu tagasi. Pigem on mingi uhkusetunne. Ma olen nagu jube uhke kõige selle üle, mis tehtud sai. Ja kohe siiralt tahan, et teisedki teaksid, et ma olen selle üle jube uhke. Ja nüüd on ta kirja pandud ja välja antud. Sest kui seda poleks teinud, oleks asi tegelikult vaikselt ära unustatud, ja kogu lugu. Teatud asjade eest pead ise hoolitsema. Ja mulle tundub ka, et meil oli ülimalt kihvt ja tore lapsepõlv, mida tahaks kas või oma pojale jagada, et ta saaks aru, et lihtsalt arvutiga mängimine ei ole kihvt lapsepõlv, mida pärast on lahe meenutada. Tehku midagi. Ega ei pea bändi tegema. Nii aktiivseid hulle nagu meie võib-olla on veel kuskil ja tegutseb tänagi, aga vähemalt mina ei tea, et oleks.

Ühes varases Pantokraatori laulus öeldakse Shakespeare’i sõnadega: “Ei vanasti meil musta iluks peet ...”. Miks sai raamatule nimeks just “Valge raamat”?

Seda ma oskan küll põhjendada. Esimene pool vastusest on lihtsalt minu ideed valge värvi kohta. Kõik maailma bändid on mustad, kannavad musti särke, käivad mustas, kõik nende kastid, pillid ja asjad on mustad. See on praktiline.

Omal ajal värvisite kõik oma kõlarikastid valgeks. Tohtu hunniku kaste. Tegelikult on see idiootsus. Aga ka praegu me valime, kui vähegi saame, endale valged pillid. Meil on valged särgid jne. Kuigi ma igapäevaselt valges ei käi. Sellel on mitmeid mõtteid. Põhiline on see, et eristuda. Pole mõtet veel ühte musta bändi juurde teha. Ja selle puhta, süütu värviga saab ka palju põnevat teha. Mis on veel ellu viimata, on see, et me esineme valge lina taustal, meie pillid on valged, ise oleme valges ja meie peale näidatakse filmi: oleme osaks ekraanist. Kõik asjad on ellu viidud, nii et viime ka selle. Vastuse teine pool on see, et alguses tahtsin ma raamatule nimeks panna “Kuidas teha mitte millestki midagi”. Kunagi oli meil Priiduga [Priit Karm] juttu, et, mõtle, kui kihvt, me teeme mitte millestki midagi! Sest looming, muusika tegemine ongi...

Creatio ex nihilo?

Vot, vot, vot. Ühesõnaga, olime Priiduga uhked, et me teeme mitte millestki midagi, ja just seepärast me bändi teemegi, ja see on kihvt. Olen sellega väga nõus. See ongi see, miks mulle meeldib mingit tulemust näha või kuulda. Sest tegelikult on see mitte millestki tehtud. Kirjastaja ütles, et see ei sobi. Seda ütlesid ka toimetaja, [Lauri] Saatpalu ja kõik head nõuandjad. Ja siis pakkus toimetaja välja, et aga paneks “Ex nihilo”.

See on nagu liiga krüptiline...

Ja siis ma ütlesin, et kuulge, Jeesus Kristus Pantokraator on bändi nimi ja raamatu nimi on “Ex nihilo” – *come on!* Ei saa ju täitsa lolliks minna. Ja “Valge raamat” oli lõpuks kompromiss, mis enam-vähem kõigile sobis. Siin on mitmeid asju kokku langenud, aga vihjet Mihkel Raua raamatule selles ei ole.

Ehkki ta mõjub kontrastselt.

Tagantjärele vaadates jah, aga ma ei lugenud Raua raamatut enne läbi, kui olin enda oma ära saatnud. Lihtsalt igaks juhuks. Lauri kiitis, et hea raamat on, et loe-loe. Aga ma mõtlesin, et, kurat, äkki võtan midagi üle või hakkam enda raamatus midagi häbenema. Tahtsin, et kõik oleks just nii, nagu ma mõtlesin, et ma ei võtaks midagi isegi alateadlikult...

Võib-olla on nii ka terve Pantokraatoriga? Ühes intervjuus Sa ütlesid, et sa pole väga suur muusikakuulaja. Kas siin on umbes seesama mehhanism nagu selle raamatugi kirjutamise juures?

Tead, ta võib olla. Aga ma arvan, et see päris nii ei ole. Ma ei salli, kui muusika mängib taustaks. Ta on siis mõttetu müra. Ja ma ei saa aru, miks peab laskma vaikusele lisaks mingeid hääli. Ma austan ainult seda muusikat, mida kuulad, ja selge eesmärgiga saada naudingut või elamust. Ma kuulan vist juba kolmkümmend viis aastat samu asju. Ma kuulan kas kõvasti autos või klappidega. Panen silmad kinni ja kuulan. Ma ei saa üldse aru, miks pannakse peo ajal mõni hea plaat mängima ja üritatakse sellest siis üle karjuda. Uue plaadiga võib mul minna kuude viisi aega, kuni tekib see hetk, et ma sõidan kuhugi, võtan plaadi autosse kaasa ja kuulan läbi. Paha on see-juures, et autos muusikat kuulates elan ma nii sisse, et panen liikluse ohtu.

Internetiga seoses on keskkond, kus muusikat kuulatakse, palju muutunud. Internet ei soosi eriti keskendatud kuulamist. MySpace’is saab kuulata järjest vaid paari-kolme lugu, siis visatakse reklaam vahele.

Ju see praegune aeg on kiirem. Aga ma soovitan ka Panto plaadi puhul klappidega kuulamist. Siis saab inimene kätte kõik selle, mis sinna pandud on. Nagu see tüüpilise proge puhul on: ta läheb kuulamisega huvitavamaks sa avastad järjest juurde. Ma kuulan mingeid Yesi plaate juba aastast 1976-77 ja kogu

aeg avastan midagi. Ja see selle muusika lahedaks teebki. Jah, võib-olla näiteks “Metsavahti” kannatab nii kuulata, ka peol peale panna, või “Kodukäijaid”, aga “Tormidesööjaid” või “Tuultekodu” pole mõtet raadiost mängidagi.

Kas see, et koos uue Pantokraatori plaadiga on tulnud ka raamat, tähendab ka seda, et enne uue muusika tegemist oli vaja vana periood kokku võtta? Kas raamat oli ka vahend, et sinna uuesti sisse ja sealt jälle edasi minna? Paus on olnud ju päris pikk.

Ma hakkasin neid asju kirja panema aastal 2000. Vahel oled töö juures või lennukis ja pole midagi tarka teha, pea ei tööta või töötab, aga mitte õiges suunas. Siis on kirjutamine öudselt mõnus tegevus. Aga ta jäi mul kuhugi pooleli, aasta 1985 juurde, siis ma jälle jupp aega ei kirjutanud jne. Tegin seda umbes sellise mõttega, et peaks internetti saidi tegema ja asjad sinna panema. Ja kui aeg oli ära küpsenud ja me Lauriga otsustasime uue plaadi teha, tuli mõte, et anname vanad asjad välja küll, aga korralikult: kirjutan selle ajalooasja lõpuni ja pakime ära. Kujutasin seda alguses ette väga eksklusiivsena: et see maksab umbes 700 krooni ja seal on ka DVD vahel. Lõpuks, kui reaalne elu puuga pähe löi – ise me seda finantseerisime –, üritasime teha seda lihtsalt taskukohasemaks. Aga et raamat tuli selline, on ka juhus. Andsin ta kirjastaja Alo Murutarile lugeda, et mis sa arvad, ja tema andis selle mulle tagasi ja ütles, et kirjuta edasi, aga ära midagi muuda. Ta julgustas mind. Ma pole ju varem kirjutanud.

Kirjutatud on: „Ühel eriti masendaval pärastlõunal viis Erik oma pillid komisjonipoodi. Pillide eest sai raha. Raha eest sai perele süüa osta.” Ühe pilli jätsid sa ikka alles?

Ei jätnud. Üks asi on rumalus: sa oled laps, saad uue mänguasja ja viskad vana nurka. Ma jätsin kõik need oma vene pillid kuhugi vedelema: Sõbramajja, mingitesse pillikappidesse, ma ei kasutanud neid enam. Ja siin oli üks väga suur vigadeparandus vaja ära teha. Otsin kõik oma vanad pillid eBay’st ja mujalt tagasi. Ja sõber Mart Moldau sai floppyde pealt isegi minu vanad soundid tagasi lasta. Kindlasti ei saanud ma need pillid, mis mul olid. Mõned olid natuke katki ja sai parandatud. Aga siis, kui ma viisin oma põhipilli ära, kalli lääne pilli, Roland D-50, olin ma kaotanud igasuguse lootuse uuesti bändi teha. See oli niivõrd õudne: sa pead tegelema ainult enda toitmisega. See on tohtu elumuutus, kui sul tekib pere, laps ja kohustused. Näiteks lapsele mähkmeid osta sai ainult turu pealt valuuta eest. Ja kust seda valuutat ikka saada. Pidi kogu aeg töötama. Ja mingil hetkel, kui raha oli väga vähe, oligi ainus variant see pill komisjonipoodi viia.

Kas see oli sul väga põhimõtteline otsus?

See oli lihtsalt eluline otsus. Sel hetkel oli see väljapääs, et midagigi süüa osta. Ega ma ei kujutanud ette, et olen kunagi nii palju raha teeninud, et saan selle pilli tagasi osta. Mõtlesin, et see on, noh, häving. See on drastiline, kui vaesed me kõik 1990ndate aastate muutuste ajal olime. Töötasin noortemaja Sõprus direktorina. Mäletan, et sain oma kuupalga eest osta Norras ühe hamburgeri ja paki suitsu. Öö hotellis maksis kümne kuu palga. Selline see hetk oli.

Võib vist öelda, et Pantokraatori muusikat sai teha siis, kui rahal polnud erilist väärtust ja õieti polnudki nagu midagi kaotada. Praegu peavad bändiliikmed olema vist kindlustatud? Sissetulek ei tule ju ometi Pantokraatorist.

Absoluutselt õige. See on ainult projekt südamele. Meie praegused bändikaaslased, kes on tegelikult professionaalsed pillimehed, Roland Puusepp, Henno Kelp ja Taavi Langi, elavadki mängimisest. Nad teenivad raha mingites teistes bändides, esi-

nevad pea igal õhtul. Keegi pole siit midagi teeninud ega mõtlegi selle peale. Meil on Lauriga hea meel, kui kunagi kõik oma tehtud kulud tasa saame.

Varasest Pantokraatorist oli muusikaharidus vist ainult Jaan Söödil. Teised olid autodidaktid. Kas sa niisama pilli, näiteks klaverit, mängid?

Ma ei ole võimeline mängima ka kõige lihtsamat polkat või valssi. Ma ei saa üldse aru, milline on nii-suguste lihtsate lugude harmoonia järgnevus klaveril. Ja alati kui on mingid festivalid olnud, mis lõppevad jämmiga, hiilin mina hoopis trummide taha. Nii et see, mida ma mängin, on mingi minu enda leiutatud asi. Sööt ütles selle kohta, et, kuule, sa mängid klahvidega trummi. Ma suudan mängida päris keerulisi asju, aga ma mängin nii napakalt, et teine ei saa jälle seda järele mängitud. Sest see on risti vastupidi klassikalisele õpetusele. Jah, ma võiksin ju selle üle õnnetu olla, aga teisest küljest ma panen oma lati ka täpselt sellele kõrgusele, kust ma üle saan.

Võõrkeelt õppides kogeb inimene korraga eufoorilist hetke, mille järel on kõik teistmoodi. Keel hakkab tulema. Kas Pantokraatori puhul oli mingi hetk, et nüüd, oh imet, hakkabki kõlama?

Ei, üldse mitte. See saabki olla ainult siis, kui lähed ja õpid – sa hakkad äkitselt seda kõike valdama. Võtad klaveri ja – palun! Meie puhul olid need puhtalt tehniliselt kätteõpitud asjad. Minu puhul pillid arenesid. Alguses tegi pill ainult ühte häält. Ühe sõrmega mängid. Siis sain pilli, mis teeb kahte häält. Siis hakkasin mängima kvinti. Kaks sõrme. “Tuultekodu” näiteks on tehtud aastal 1984 ja on puhas kahesõrmelugu. Sinna ei saanudki rohkem sõrmi peale ajada. Edasi sain parema pilli, millega sai akorde võtta. Enne tuli kajamasinaga nipitada. Ja lõpuks, kui sul on juba korralik süntesaator käes, siis tegelikult korraga ma panen pilli peale kõige rohkem neli sõrme. Miks? Sest süntesaator ei ole klaver, ta on täiesti omaette pill. Ma olen süntesaatorimängija.

Kui võrrelda debüütplaati ja hiljuti ilmunud “Tormidesööjaid”, siis nende plaatide puhul visualiseeritav koht on erinev. Debüütplaadil öeldakse loos “Tuul”, et “Ära sa mine merele, vee peale vingumaie”, ja vist helgeimas laulus “Aas” on read: “Nii me kesk metsheinamaad üheskoos – kodus – kohal.” Kodu on metsas või aasal, meri on pisut kardetav paik. “Tormidesööjad” on aga veest ja merest tulvil. Kas siin võib näha mingit tartulikkust ja tallinlikkust?

Kui ma kuulan oma lemmikmuusikat, siis huvitaval kombel tuleb mulle mingi pilt silme ette. See ei pea olema üldse kaunis loodus või midagi õilsat. See võib olla ka Pärna tänava prügikast Tartus. Kui ma oma muusikat teen, üritan ma alati otsekui maalida, maastikku vms, et inimesed näeksid midagi kihvti. Ja sõnad pole mulle üldse olulised.

Mullegi tundub, et hääli, eriti debüütplaadi puhul, aga ka “Tormidesööjates”, on pigem instrument, ja sõnad on osa tervikust.

Minu poolest võiks laulda ka suvaliste silpidega. Või nagu teeb Prantsuse bänd Magma, kes laulab väljamõeldud keeles. Selleks, et ma saaksin oma lugudele sõnad, on mul vaja tugevat liitlast. Vanasti oli selleks Priit, kes tekste otsis ja tegi, praegu on Lauri. Lauri on teinud vahepeal läbi väga suure isikliku arengu.

Luulesoon on avanenud.

Täpselt. Kui me esimest plaati tegime, oli Lauri panus palju väiksem. Kuigi ta midagi ka tegi, tuli see nagu kokku klapitada. Aga need sõnad ja see Tartu... Kui ma “Käsmu” valmis olin teinud, ütlesin Laurile, et, kuule, ma arvan, et see lugu on merest, tead, võta ja proovi samamoodi mõelda. Ja siis Lauri toob sõnad ja ütleb, et kuule, ma mõtlesin, et teen sellest kapteniküllast.

See on ka ainus Panto lugu, kus esineb kohanimi. Laurile meeldib Käsmus. Ta rääkis pikalt-laialt, kuidas kaptenite majadel olid valged verandad, kuidas kõik elasid näljas ja ootasid, et mehed mere pealt jälle tulevad ja on raha teeninud. Stoori on tal iga asja juures hästi tugev. Ta lihtsalt ei tee selliseid sõnu, mis kokku kõlavad. Aga see on nagu iga kunstiga: tema saab sellest ühtemoodi aru, keegi teine võib-olla teistmoodi. Tõlgendusruumi on palju. “Tule tule” juures sai jälle Laurile öeldud, et, vaata, ma käin igal suvel Emajões ja soos matkamas, mulle meeldib seal õudsel, ja olen seda lugu kogu aeg nagu seal mõelnud. Lauri sai jälle omamoodi aru ja tegi. Aga tabas minu jaoks kümnesse. Nii et, jah, on küll Tartuga seotud, aga see pole punnitatud. Lihtsalt nii on ja nii tunned.

Bändi nime kohta oled sa öelnud, et ehkki see on religioonist pärit, pole sel teiega midagi pistmist, ja mõõnnud siis, et ikkagi on ka, sest Pantokraatoril on kõigega pistmist. Mulle tundub, et Panto taga ja temaga koos ongi mingi laiem maailmavaade. Seal on olnud asju, mida võiks ju lausa veidrusteks pidada: too kunagine lühike taimetoitlusperiood või mingi köie kandmine püksirihmana. Kui teie vanu pilte vaadata, siis mõne peal on teil kõigil ühesugused riided seljas. Ja köied püksi peal. Aga nii ongi. Kui me võtame religiooni ja tekstid, siis keegi meist ei ole selline ortodokselt usklik inimene. Kindlasti ma võin öelda seda, et mina usun jumalasse. Aga selles pole midagi sellist, et ma peaksin käima ja kuulutama. Pigem olen selline tavaline inimene. Igasugu asjad, kust lööb läbi midagi kristlikku, on Priidu asjad. Priit kirjutas valgest ristist, jumalasõnast jne, ja keegi ei tea, kas ta sai aru ka, millest kirjutas, või tegi lihtsalt julgustükke.

Mul on ikka tunne, et need ei ole vastuolus. 1980ndate aastate lõpp oli aeg, kus kõik need asjad olid koos. Paganlikud, kristlikud jne. Nagu üks ühtne argument mingi suurema vabaduse poolt – kõik mõeldavad head jõud. Täna ollakse muidugi tükk maad n-ö targemad, dogmaatikud leiaksid, et nii ei tohi, see on teoloogiliselt väär jne. Tõllal olid igasugu usuteemad ju sisuliselt keelatud, koolis häbistati lapsi, kelle pere käis kirikus jne. Nii et seal on tõesti mingit protesti, et vaat meie ei karda. Huvitaval kombel ei kippunud keegi meid selle pärast ka pooma. Teine asi on lihtsalt palju juhuseid, mida võib ju üritada seostada. Aga tegelikult on siiras tõde, et ega me ise ka lõpuni aru saanud, mida tegime. Kui oled laps, siis sa ei saagi kõigest aru. Paned bändile Pantokraator nimeks ja lähed uhkelt koju, ise oled selle veel valesti kirjutanud. Kolmas asi on see, et on olnud pöörane soov alati kõike omavahel miksida. Näiteks “ltk”: traditsiooniline leinamarss ja sinna juurde rahvalauluitk. Asjad, mida nagu ei tohiks kokku panna. Ja nii on ka sellega: väga paganlikud lood võivad järgneda mõnele väga kristlikule loole jne. Me pole soovinud sellega mitte midagi öelda või tõestada. Oleme lihtsalt teinud ja mitte kartnud.

Mitmed Jaan Toominga draamastudio õpilased on hiljem öelnud, et nad ei tahtnudki niivõrd näitlejaks saada kui pigem Toominga juures õpida – olla teistsuguses maailmas keset muud jama. Varase Panto puhul, kes Toominga stuudioga umbes samal ajal Tartus tegutses, on vist sarnane asi: üheks koosselemise võluks oli vabam ja puhtam õhk. Aga kui Toominga stuudios oli midagi Jeesuse ja tema jünger-konna laadset, siis Panto näib pigem mingi algkristlaste koguduse-na: kõik olid mingil moel võrdsed, enam-vähem ühevanused. Või ka kommunismina – üksvahe elasite lausa kommunis...

Kui võtame meie rakukese, siis see oli puhtalt sõpruskond. Me nii tahtsime bändi teha, ja see

lihtsalt koosnes nii erinevatest inimestest. Mina olin selline organiseerimisvõimeline. Ja ka Priit oli selline, kes võttis ja tegi. Aga jällegi bassimees Pitsu, Aivari [Otsing] ainus ülesanne oligi bass ära mängida. Eluski ei saanud tema peale mingit raskemat ülesannet panna, või Maidu [Karm] peale. Lihtsalt bändid on seltskond inimesi, kes omavahel enam-vähem klapivad ja kes pole sarnased, kes üksteist täiendavad. Kui selles bändis oleks olnud viis Erik Sakkovit, siis poleks sellest mitte midagi saanud. Minu puudused korvas jälle keegi teine.

1980. aastate lõppu langes Laulev revolutsioon ja muusikat hakati mitmel moel ära kasutama. Oled raamatus kirjutanud, et üksvahe tiirutas Panto ümber Elu Sõna tegelasi. Ühes teises kohas uurib keegi, mis parteid te toetate. Sellest võib ka aru saada, sest te võtsitegi muusikat laiemalt: kõik ei tarvitsenudki pidada lava, kus te esinesite, ainult rockilavaks, mõni võis näha selles ka kantslit, teatrilava, revolutsioonitribüüni. Kuidas te nende kiusajate ja ahvatlejatega toime tulite?

Me olime sihukesed ullikesed, keda ainult oma bänd huvitas. Ma ei oska Elu Sõna inimeste kohta öelda, aga üks oli mu kunagine pinginaaber, Albert Türrpu, keda ma raamatus ka mainin. Tema oli mees, kes hakkas käima, õnnistas meid alati jne. Võib-olla talle tundus, et oleme talle mõttekaaslased, aga ta sai väga ruttu aru, et me ei ole. Meie tahtsime bändi teha. Ja sama on ka poliitikaga. Sel eluperioodil oligi bänd ainus asi, mis meid huvitas. Meid ei huvitanud ka see vabadusvõitlus ja mingi öölaulupidu. Meil oli oma asi ajada. Küllap saadi sellest aru ja polnud ka mingeid ettepanekuid. Eks arvati, et need on mingid hullud, hommikust õhtuni teevad proovi. Mis Elu Sõnasse puutub, siis väga palju pillimehi liitus tollal Elu Sõnaga. Väga palju. Aga meie ei liitunud. Niisama suhtlesime.

Kas see oli mingi mõttetöö tulemusel sündinud samm? Ühes teie loos räägitakse kellestki, kes “hülgas looja kohustused” jne. Kas te nood looja-kohustused enda jaoks ka kuidagi sõnastasite?

Ei. See oli kamp hulle lapsi, kes tegid kõike, mis pähe tuli. Ja kui Priit kirjutas ki sellised sõnad, siis ega mina selle üle väga juurelnud. Enamiku nende sõnade puhul ei saa ma tegelikult ise ka täpselt aru, mis nad on. Veel kord, ma ei ole üldse sõnainimene. Mind huvitas ainult muusika. Et mingid sõnad peavad olema, ja Priit midagi tegi, siis jumal temaga, las nad olla. Kõik need “looja kohustused”, “head väed” jne – see asi huvitas vist Priitu rohkem kui teisi. Vähemalt minu jaoks polnud see üldse teadlik tegevus. Kuidagi lihtsalt tundus, et äge, paneme niimoodi.

Etno on üks Panto muusika juuri. Ka uue plaadi “Tormidesööjad” ümbrisel lubatakse “ehedat Eesti ugri-proge-rocki”. Aga etno pole kaugeltki ainus Panto osa. See saab selgeks siis, kui kuulata teie varast muusikat plaadil “Liig palju taevast”. Etno pole iial olnud eesmärk omaette, eks ole? Ta oli seda siis, kui esimest plaati tegime. Aga selles oli ka turundust. Ma kujutasin ette, et sellel on nišši. Me olime flirtimas WOMAD-iga, Peter Gabrieli loodud organisatsiooniga. Ja me lootsime, et saame WOMAD-i hõlma alla ja siis laias maailmas mängida. Samas me olime neid katsetusi, et olla isemoodi, ka juba nii palju teinud, et tundus mõttekas nad kõik plaadi peale panna. Näiteks “Püha mägi” oli ka teises seades olemas, Shakespeare'i tekstile: “Ei varem musta iluks peet”. Viskasime Shakespeare'i välja ja panime oma väljamõeldud rahvalaulu peale.

Heliloojaks oled nende “rahvalaulude” juures märgitud sina, kuid samal ajal ei teki kuulamisel tõrget – olen valmis mõõnma, et need ongi rahvalaulud.

Tegelikult on suhteliselt vähe laule, kus oleme võtnud mingi vana teksti ja seda kuidagi omamoodi laulnud:

“Tuul”, “Tuba tuules”, osaliselt ka “Püha mägi”. Seda õiget etnot on seal vähe. Need rahvaviiside moodsid viisid on mul kõik oma väljamõeldud.

Kas sa “päris” rahvamuusikat üldse kuulasid? Ei, ei kuulanud ka.

Kuidas sa siis enda jaoks selgeks tegid, mis on rahvamuusika?

See on minu loomuses. Kui ma hakkan midagi viisistama, tulevad mulle hästi rahvalaulu moodsid viisid pähe. Ilmselt minu harimatusest, aga võib-olla ka minu juurtest. Mulle tulevad sellised asjad väga lihtsalt pähe – nagu oleks olnud rahvalaul, tegelikult aga ...

Etnopõhjalise muusika renessanssi ennustas Jaan Kaplinski juba 1970ndate alguses. Praegu ongi see Eestis üks peavoole - on palju bände, festivale... Ja ometi mul on raske selle kaudu rahvamuusikaga kontakti saada. Viljandi Folgi melu on ju veetlev küll, muusika võib-olla hästi restau-reeritud, aga pigem on see nagu muuseumiskäik või kirikukülastus jõuluõhtul – ta ei haara seejärel. Ehkki Panto on nõ pseudo- või ebafolkloristlik, mõjub ta minu jaoks ometi kuidagi autentsemalt. Ma saan aru ja olen sellega nõus. Mul ei ole ka probleemi Viljandi Folgiga ega inimestega, kes üritavad mängida täpselt nii, nagu kunagi mängiti, kutsudes seda ise nõ ortodoksseks lähenemiseks. Mul pole selle vastu mitte midagi. Aga ma mõtlen, et nad pole siis ju ka midagi uut loonud. Minu jaoks on kihvt alati siis, kui teed midagi uut. Ja oledki nagu mitte millestki midagi teinud. Aga kui ma võtan ja mängin kellegi teise loo väga kihvtilt ära, siis mina sellest rõõmu ei saa. Mis ei tähenda seda, et teised ei võiks saada. Näiteks toredad kolleegid ja ammused sõbrad, ansambel Oort - nemad võtavad mingi rahvalaulu, tuhnivad muuseumist välja ja nuputavad sellele mingi asja taha. Ja mulle see tulemus täitsa meeldib. Aga ise ma ei viitsiks niimoodi teha. Oleme võtnud küll jupikesi siit ja sealt, aga mitte kunagi muuseumist. Isegi “Tuule” puhul on keeratud üle vindi: koor laulab n-õ rahvalauluõsnitiga, aga eeslaulja laulab rockiõsnitiga. Lauri trillerdab ja mässab seal igat moodi. Näiteks Priit oli sellele väga vastu ja nõudis, et olgu ikka täpselt nii, nagu peab. Ja siis me kaklesime.

Lauri Saatpalu on olnud Pantole minu meelest väga hea leid. Tal on väga rikas hää, ja ta nagu päästab vahel mingid asjad ära. Näiteks kohati ähvardava pateetika. Tal ei ole kantslikõneleja häält, seal sees on ka mingi kloun, midagi enese-ironilist, ja siirast.

Jah, ta oskab õigel ajal pidurit panna, vältida libastumisi, pateetikasse laskumist. Ja seda on minusugusel väga vaja. Ma oleksin ei tea kuhu rappa pannud oma lugudega, kas või “Tormidesööjate” puhul. Lauri roll oli väga suur. Ja minusugusele on mõnikord raske ka selgeks teha. Aga ta suutis. Me vaidlesime palju. Tal on oma peas paljud asjad väga hästi paigas. Mis ei tähenda, et nad olid paigas 1988. või 1989. aastal, kui me vanasti bändi tegime. Siis ta oli tegelikult lihtsalt üks laulja, kes tuli kohale. Sest pidi ju laulma. Ta ei olnud selline aktiivne bändikaaslane. Tema ei passinud siin Tartus kogu aeg. Lihtsalt Laurit oli vaja. Ja see, mis temas nagu avanes, hiljem, kus tal hakkas tulema sõnu ja asju, ja väga kihvte asju... Mulle meeldib tegelikult kõik, mida Lauri teinud on. Ma olen Lauri arengut lihtsalt lauljast artistiks täitsa nautinud. Praegu on ta hoopis teistsugune võrreldes sellega, mis ta oli. Hää on sama, vokaalsed võimed ilmselt samuti, aga inimene on nagu teine. Ja eks seepärast teda armastatakse ja seepärast teda ka vihatakse.

Söödi-aegset Pantokraatorit on praegu raske kuulata, ilma aeg-ajalt Jäääärele mõtlemata. Osad

lood on muu Panto loomingu taustal isegi kummalisevõitu. Teab, kui pantolikult ei mõju näiteks “Õhtu Valgas”. Kas sa oled ka selle perioodi laulude uuestimängimisele mõelnud? Mul on üks unistus. Ma tahaksin kunagi teha kontserdi, kus Sööt on jälle klaveri taga.

Klaveri taga? Mida sina siis teeksid?

Ei, mina mängin ju süntesaatorit. Minu meelest on Sööt kõige andekam, kihvtim ja vajalikum just nimelt klaveri taga. Aga kui nüüd rääkida sellest perioodist ja Söödist, siis ega Sööt ole täna seesama inimene, kes ta siis oli, kui me ta 1985. aastal leidsime. Ka Sööt on teinud läbi meeletu isikliku arengu. Siis ta oli sihuke hea poiss, ja sihuke taibu. Temaga oli tore, katsetasime.

Sa kirjutasid, et ta elas “kodanlasekorteris”...

Vaata, milline ta imidž täna on! Aga siis ta oli ikka sihuke viks poiss. Ja see, et ta oli õppinud igasugu erinevaid instrumente erinevates koolides, temast veel mingit muusikut teinud. Sõna otseses mõttes mõtlesime, et võtaks flöödimängija, ja läksin ja lasin kella, me tahtsime teda flööti mängima. Ja siis tuli välja, et ta mängib ka naturaalkitarri jne, ja hiljem tuli tal see elektrikitarrihullus.

Ta n-ö profileeris end algul klaverimängijana, või flöödimängijana? Tuli Sööt, kaenlas flööti...

Ei, ta ei profileerinud end mitte kuidagi. Seda flööti vedas ta proovi vaid paar korda. Ja me oleme temaga teinud – ja netis on nad üleval – isegi etüüdikesi klaverile ja süntesaatorile või kitarrile ja süntesaatorile. Küll oli huvitav mängida inimesega, kes muusikast rohkem teadis! Aga see tema areng bändimeheks ja rokimeheks ja sealt edasi juba mingeid omi asju tegema, see kõik kuidagi juhtus lihtsalt ja läks. Sest see Sööt, kes omal ajal Pantos oli, see Sööt oli üks igavene unustaja, igavene hädapäதாக, kellel pidi kogu aeg nagu lapsehoidja olema. Täna on ta siiski midagi muud. Vaat temaga oleks hästi kihvt kunagi jälle midagi koos teha.

Kas loos “Liig palju taevast” mängib klaverit Sööt?

Jah. See on Söödi lugu, see on tal mingi koolilugu. Ja sellepärast ma igatsengi seda asja. Neid lugusid oli veel seal. Sööt on täna selline laulik, eks ole, kes ennast kitarriga saadab.

Selline trubaduurlikus ja armastustead ei ole muidugi eriti pantolik. Muusat, kellele laulda, teil ju õieti polnud.

[Naerab] No Söödil oli küll.

Jah, Söödi puhul on see hästi tüüpiline.

Ja vaata, mis paradoks. Ma rääkisin sellest, et Sööt on niimoodi rahulikult arenenud. Aga kas ta Pantos tegi nokka lahti? Keegi ei tulnud selle pea-le-gi, et Sööt võiks ka midagi laulda. Kaasa arvatud Sööt ise ei tulnud selle peale. Ta laulis tüdrukutele, jah, kuskil lõkke ääres ja kodus ja väikese joomingu ajal, ja kogu lugu. Me kõik ju teadsime, et ta peab viisi... Aga seda, et Söödist saaks laulja!...

Noh, siin on teisigi avanenud. Riho Sibul näiteks.

Absoluutselt! Jah. Aga miks siis meie selle peale ei tulnud?! Ja miks Sööt ise selle peale ei tulnud?! Ja alles siis tuli, kui ta meie juurest minema jalutas. Kõik on niimoodi ajas, kõik on dünaamiline, kõik liigub, muutub. Ta kindlasti ei ole täna samasugune, nagu ta oli siis.

Teater oli Pantole oluline algusest peale. 1984/85. aastal tegite kontsertetenduse “Merikajakas”, 1988. aastal tuli “Rännumäng”. Tegite koostööd Toominga stuudioga, hiljem ka Peeter Jalakaga. Kaks “Merikajakat” ja “Rännumäng” olid puhtalt Priidu projektid. Talle pakkus teater meeletut huvi.

Ta kirjutas need asjad ise kokku. Veetis kuid kirjutusmasina taga, ja tegi kõike korralikult. Kõik oli tal läbi mõeldud. Ta oli niivõrd hea etleja, aga ka päris hea näitleja, tegi üldse kõike väga suure hingega. Aga Toominga stuudioga oleme teinud sellise asja nagu “Visioone soome-ugri müsteeriumist”.

Seal oli laval ka Liina Olmaru.

Seal olid nad kõik. Liina oli, aga ka Friedrich Fromm, Kalev Kudu ja Anne Törnpu, kogu see stuudio. Aga millegipärast lavastas Jalakas. Ja me mängisime seda Tartu muusikapäevadel. Kogu asi oli pikk loits. Oli meesalge, naisalge jne, sellest hakkas pihta ja läks järjest ekstaatilisemaks. Toominga stuudio tüdrukutest laulis Anne ka plaadil. Ja me kasutasime neid bakišikkidena. Laulsid rahvalaulujupikesi. Nii et seos Toominga stuudioga on täiesti olemas. Aga Priit kadus sinna ära.

Mingi teatraalsus on Pantos ju praegugi, see elab kas või Lauri Saatpalu kujus. Kas te olete mõelnud teha jälle ka nõ päris lavastusi?

Öudself tahaks teha. Meil ei ole praegu bändis inimest, kes seda teeks. Priitu pole. Priidu unistus oli kogu aeg muusika teatriga sidumine. Ja mulle see väga meeldis. Me aitasime teda kõik suure õhinaga. Aga kui keegi tuleks täna pakkumisega, siis ma tean, et mõistaksin ennast küll kuudeks öötööle, võib-olla aastateks, aga ma oleksin ikkagi nõus tegema, sest see on jõe kihvt.

Mõni päev tagasi tegite Tartus dokfilmi. Mis sellest tuleb?

Meil on tohutult ajaloolist videomaterjali, kus me oleme lapsed. Igasugu Rock Summereid ja asju on filmitud. Bändis on selline tore mees nagu Toomas Vabamäe, kellel oli juurdepääs Vanemuise kaameratele. Ja meil tuli Lauriga mõte, et need kaadrid on nii naljakad ja need võiks ära siduda. Mitte lihtsalt näidata, et, näe, aasta on 88, vaadake, mis juuksed Söödil peas on. Vaid igale mehele pannakse mikrofon nina alla ja esitatakse küsimusi. Margus Kiis teeb seda. Ma ei tea, mis sealt lõpuks kokku tuleb. Aga ma arvan, et selline tavaline bändi dokfilm. Ajalugu võetakse huumoriga läbi. See pole isegi mitte low-budget projekt, vaid täiesti no-budget projekt. Margus aitab lihtsalt entusiasmist. Jube kihvt, et selliseid inimesi on.

Pantokraator on jälle koos. Mida see koos-olemine õieti tähendab? Kas see on väga erinev varasemast?

Jah, täiesti erinev. Vanasti me mässasime praktiliselt iga päev Sõbramajas, see oli nagu elustiil, kogu meie elu. Meid ei huvitanud üldse mitte miski muu. Täna on see bänd hoopis teistsugune. Meil on seltskond toredaid, professionaalseid mehi, kes on olnud nii vahvad, et on viitsinud ühineda. Nad saavad näidata ennast oma kõige tugevamatest külgedest. Sest meie profid pillimehed, tehes oma igapäevast tööd, ei saa kaifida oma ülihäid mänguoskusi – neil on mingisugune skeene ees. Kui sa ikka teed mingit ühte bändi, siis sa ei saa hakata äkki vajutama. Nemad naudivad Pantokraatoris siis seda suurt vabadust. Et saavad kõike teha.

Kui palju te proove teete?

Me teeme enne esinemist, tuletame jälle meelde. Teeme päeva või paar. Ja võib-olla ka mõnel sünnipäeval, koos teiste sõpradega, siis saame ka meie kokku. Aga mingit sellist südamesõprust ja pidevat koosolemist, seda ei ole. Isegi “Tormidesööjad” sai sisse mängitud niimoodi, et terve bänd ei saanud praktiliselt kordagi kokku.

Paratamatult peate kaasas kandma Pantokraatori pärandit – vanad plaadid on nüüd uuesti välja antud ja uus on nende kõrval. Kuidas see mõjutab praegust bänditegemist?

Ühest küljes on väärikas ajalugu bändil lahe. Teisest küljest, kui sind – varsti saame kolmkümmend – gerondiks peetakse, siis ei ole lahe. Kolmandast küljest: Taavi [Langi] ja Triinu [Taul] sündisid umbes samal ajal, kui me esimest korda Vanemuises mingil kooliüritusel mängisime. Kui ma nüüd südamega mõtlen, peaksin ma olema Triinu ja Taavi jaoks lootusetult vana. Aga kas nad on siis nii toredad inimesed, et ei näita välja, või on neil sellest täiesti ükskõik. Mulle tundub, et praegused Panto muusikud teevad bändi sellepärast, et esiteks neile see muusika meeldib ja teiseks nad saavad südamest mängida – see on iga hea pillimehe unistus. Ja kõik see kokku ongi see, et täna meil on selline bänd. Ta on teistmoodi. Ja kuna me ütleme endiselt ära kõik vähegi suvepäevade moodi üritused, ollesummerid jne, on meil esinemisi hästi vähe, viis- kuus seitse korda aastas.

Uue Panto esimene kontsert oli kevadel Sõbramajas, teie jaoks märgilises kohas.

Me saame ise ka hästi aru, et Tartus on tee Sõbramajja rohtunud ja et on olemas näiteks Genialistide Klubi. Kindlasti me tuleme ja teeme ka seal kontserdi ära. Aga tundus nii loomulik ja õige minna oma kodulavale. Ja oli üks väga lihtne argument ka: meil oli seda kahte päeva bändi kõla ülesehitamiseks lihtsalt vaja. Mässasime seal Sõbramajas juba päev varem. Päris korda seal veel ei saanud.

Mõni päev hiljem oli teil kontsert Tartu muusikapäevadel. Megalomaaniat siin muidugi on – teine kontsert ja...

...kohe sümfooniaorkestriga lavale! See näitab väga hästi, kui hullud me olime lastena, ja .. ma ei saa öelda küll kõigi kohta, kes meil täna on, aga mina olen täpselt samasugune hull edasi.

Kuidas uued kontserdid on peale helitehnilise külje läinud? Kujutan ette, et vanad fännid on nii või teisiti rahul.

Ma ei ole selline muusik, kes kaifiks laval olemist. Kui sa lähed Pantoga lavale, siis oled nagu sportlane, kes peab sooritama. Mida mina kaifin, ongi just see, et sa teed mitte millestki midagi. Kui saaks stuudios istuda, siis seal ma ainult istuksingi. Nüüd tulles küsimuse juurde, kuidas need kontserdid on läinud, siis ma ütlen: kuradi hästi! Meid on ülihästi vastu võetud. Ka raamatut. Pead ju olema valmis ka selleks, et öeldakse mitte “Erik kirjutas naljaka raamatu”, vaid “naljakas, et Erik raamatu kirjutas”. Isegi kui me ei saagi järgmiseks aastaks enam mõistlikke mängu ja ülesehitatud bändiga polegi nagu midagi pihta hakata, siis väga rõõmus võib endiselt olla. Et see niimoodi läks.

Kuidas sa Panto vanade asjadega ringi käid? Kas võtate ja töötlete neid või püüate sama kõla saavutada?

Ei, ei proovi üldse. Kui me võtame mõne vana loo, et seda kontserdil esitada, siis me ei proovi teha seda sama kõlaga, vaid katsume vältida omal ajal tehtud vigu. Kaks ajaloolist plaati said raamatu vahele, aga netis on olemas üldse kõik, mis me linti oleme võtnud. Alates 1981. aastast. See on küll sihuke umbluu, aga järk-järgult läheb paremaks. Ta on pandud selleks, et esiteks, kuulake siis nüüd seda, mis me tegime, me ei häbene. Ja teiseks, kui see raamat kellelegi midagi pakub, siis võib keerata lehte ja üle kuulata. Nende lugude helikvaliteet, lindistuse kvaliteet ja muusikaline tase on nii vilets, et see ei kannata plaadiformaati panemist. Ka plaadil “Liig palju taevast” on tegelikult viis-kuus lugu mõõndustega. Nii viletsa helikvaliteediga asja võib-olla polekski maksnud panna, aga, noh, me julgesime.

Selles on ka järjekindlust. Sest ka nood ideed, mis sa siis, kui bänd oli juba laiali minemas, sisse mängisid, oleksid sa võinud ju nüüd õigupoolest

sinnapaika jätta, täiesti puhtalt lehelt alustada. Kõik muutus ajas. Kui me hakkasime Lauriga tege- ma, siis oli esimene mõte teha puhas progeplaat ja see etno rahule jätta. Siis aga hakkasin mõtlema, et mis Panto see on, kui seal ugrimugrit sees pole. Ja mingil hetkel saime Lauriga aru, et mis me ikka lahterdame, teeme, mis teeme. Valik, mida plaadile panna, oli väga suur. Sama soojaga võiks veel ka teise plaadi teha. Lugudest või ideedest, mille me välja praakisime. Ja see väljapraakimine polnud sageli üldse teadlik. Piisas sellest, kui Lauri ütles: ei, see lugu mulle ei meeldi. Või mina teatasin mõne asja kohta, et mina ei kaifi seda üldse.

Kuidas teil n-ö loominguline koostöö käib? Mulle meenub too kassett, millest raamatus juttu on, mis kunagi Nõukogude armees sõjaväeosade va- hel liikus ja kuhu iga bändikaaslane midagi sisse ümises. Kas see ongi see tõeline demokraatia, või kuidas?

Vanasti käis proovis tohutu katsetamine. Ma proo- visin teistele kogu aeg sisendada, et halba ideed pole olemas, kõik tuleb läbi proovida. Aga inimene on inimene. Tihtipeale läksime kaklema. Õigemini tulid nii hullud vaidlused, et oli selge, et need on lihtsalt maitseküsimused. Mait tahab ühtemoodi, mina tahan teistmoodi, Priit on Maidu poolt, sest too on vend, ja keegi teine on minu poolt, kuni lõpuks helimees Mart ütleb, et jääb nii, ja kogu lugu. Nii et sellist demokraatiat ei ole. Ma ei ole inimesena mingi kingitus. Ja ilmselt olen ma ennast mõnes kohas nii palju peale pressinud, et teistel oli lihtsam alla anda. Praegu aga on elu teinud väga suure hüppe edasi. Mul on kodus väike stuudio, kuhu tuleb näiteks Henno Kelp istuma, paneb oma pilli üles ja siis me katsetame ja salvestame. Aga et sa katsetad kõik variandid läbi, ei tähenda enam päevast päeva koos istumist ja käimist, vaid sa saad seda teha ka kodus, saata e-maili teel jne.

Kelle hinnang või arvamus sulle loeb?

Ma arvan, et kõigi arvamus loeb. Ükskõik mida inimesed sealt ka leiaks või arvaks. Ja sellel plaadil ja raamatul on ikka ülihästi läinud. Nad on jubedalt kiita saanud. Ja see on jube hea tunne. Õnnelikud on need inimesed, kes saavad teha midagi sellist, mis neile endile meeldib ja, oh imet, teistele meeldis ka. See on jube kihvt, et saad aru, et, näe, sa polegi ükski oma plaadi otsas, vaid keegi teine kuulab ka. Saad kuskil kiita, natukenegi, keegi fänn kirjutab, et temal oli Panto kontserdil elukontserdielamus. Siis käid kolm päeva ringi, õnnelik nagu peas.

Kui kasutada kunagist Priit Karmi ütlust, siis kas “Tormidesööjate” kohta võib öelda, et “see oli taotluslik”?

Priidul oli selline hästi naljakas omadus mitte pödeda tüksiläinud asjade pärast ja keerutada, et “see oligi taotluslik”. Ja see oligi võib-olla see, miks temast aru ei saadud. Sest meile, kes me olime alati kaks jalga maa peal erinevalt Priidust, tegi see pööraselt nalja. Priit oli väga vaimne inimene. Juba väikesest lapsest peale. Oli tohutu vahe: meie, kes me olime kihvtid noored rokimehed, ja siis Priit, kes kogu aeg tiris meid sinna vaimsema poole suunas. Nüüd “Tormidesööjate” puhul ilmselt selliseid asju ei ole, mida peaks vabandama või üle rääkima. Igasugune kunst, mis vajab seletamist, on surnud kunst. Ma ei saa seista iga inimese kõrval, kes minu plaati kuulab. See, mida inimene minu muusikast leiab, võib kardi- naalselt erineda sellest, kuidas mina aru saan. Mis ei tähenda, et see vale oleks.

Kui tähtsad on üldse sildid ja lahtrid? Rock, proge, etno jne. Muusikapoos on nad muidugi tähtsad...

Tõtt-öelda me flirdime kõigega. Rockimeestega, folgimeestega, progemeestega jne. Kui mingi selt- skond hakkab koos minuga muusikat tegema, siis

umbes selline ta tuleb. Sest ma pressin ennast nii palju sinna sisse. Ja kui sellele on vaja mingi silti, siis see on tegelikult juba täiesti muusikaväline asi. Plaadile me kirjutasime midagi ainult selleks, et inimesele oleks ühe lausega öeldud, mis plaat see selline on. See on puhas turundus. Näiteks selleks, et meeldida folgimeestele, ütleme hoopis seda, et mitte keegi teine ei miksi omavahel folki, rocki ja Shakespeare'i.

Kuidas te 1980ndatel aastatel ise oma muusika kohta ütlesite? Millal see “proge” tuli?

Lapsena ei osanud ma seda nimetada, ma kutsusin seda “võimsaks muusikaks” ja “sümfooniliseks rockiks”. Näiteks Yesi lugu “Awaken” tean ma juba kolmkümmend viis aastat. Ja siamaani, kui ma seda kuulan, on mulle kanahak garanteeritud. Ja see ongi see – see muusika mõjub. Ja veel me kut- susime seda intellektuaalseks muusikaks. “Progres- siivne rock” oli rohkem keeleväänamine .. Sõnad, nagu “proge” või “prog”, on hiljem tulnud. Me ei öelnud niimoodi kaheksakümnendatel. Oli “progres- sive rock”, “intellektuaalne rock” ja eesti keeles ka “intellektuaalrock”, valterojakäärulikult. Tänapäeval on see progeskeene muidugi väga olemas. Kui võtta lahti näiteks www.progarchives.com, mis üle maail- ma progebände lahterdab, siis - sa püha müristus! - meie oleme nende meelest “neo-prog”. Ja seal on neid alajaotusi veel ...

See on terve omaette botaanika.

Ja siis nad vaidlevad omavahel, et kas see on “neo- prog”, või, ei, see on “Italian-style symphonic prog”. [Naerab]

1994. aastal, neli aastat pärast teie esimese plaadi ilmumist, sõnastati Tartus etnofuturism, mis pidi ühendama kultuuri ürgseimad kihid ja maailmakultuuri modernseimad ilmingud.

See on kihvt sõna ja ma mäletan seda. See võis olla isegi Karl Martin Sinijärve sõna või vähemalt temaga seotud. Naljakas ajalooline fakt on see, et Karla lubas vinüülile “Pantokrator 1” sõnad teha. Aga midagi tal juhtus, ja ta ei teinud. Aga ta tuletas seda ise meelde. Kahjuks pean ma ütleva seda, et progel ja futurismil pole omavahel tegelikult midagi pistmist. “Futurism” peaks tähendama, et sa oled kogu aeg sammukese ees ja tegeled mingi viimase muusikastiiliga. Proge on aga nii vana asi. Aga ta on selles mõttes hea, et sa saad kõik asjad kokku miksida, mis sulle vähegi pähe tuleb. Nii et minu jaoks on ta stiilideülene. Mõn- ingate progefännide jaoks on ta kahjuks küll midagi dogmaatilist: sa pead kogu aeg olema tohutult ülev jne. Mina võtan progest just seda, et kõik on lubatud. Ma üldse ei välista, et võiksin kuskile täieliku umpa- koha sisse panna.

Teie esimene plaat sobib etnofuturismiga ise- enesest hästi, kui mõelda talle ka visuaalselt: Kaljo Põllu taevapõdrad ühel ja pilvelõhkujad teisel pool. Ometi on mul tunne, et selgelt sõnas- tatud ideoloogia Pantoga ei sobi. Nii kui see välja öelda, on kohe kuidagi halvasti.

Jah, sa teed endale siis nagu puuri, eks ole, ega saa sealt enam välja. Ja seda pole ju mõtet teha, kui tahad kõiki asju teha, täiesti süüdimatult. Kindlasti on palju inimesi, kellele selline kompott ei meeldigi. Ju- mal nendega. Aga minu jaoks on proge väärtus just kahes asjas: esiteks ta tekitab tundeid, täiesti füüsilisi emotsioone. Mitte lihtsalt, et, oo, kaunis muusika .. Ja teiseks: kõik on lubatud. Proge tähend- ab minu jaoks kahte asja. Ega ta rohkem ei ole. Ta ei ole väärtus omaette. Kui ma üritan kuulata tänapäeva progebände, tüdinen väga ruttu. Nad on leiutanud mingi šniti ja kordavad seda kogu aeg.

Kas sul ei ole mingisugust nõksu või valemit? Pärdil on tintinnabuli, Tüüril on vektoriaalne mee- tod...

Ei, mul ei ole midagi. Ma olen lihtsalt niivõrd harima- tu. On see, mis pähe tuleb. Mingit trikki ei ole. Kui ma mingit käiku või asja nuputan, puudub mul igasugune arusaam, kuhu see peaks lahenema. See on see, mida konservatooriumis õpetatakse.

Ja sa oledki hoidnud ennast sellest teadlikult eemal?

Jah. Ma ei tahagi teada, kuhu see peab lahenema. Ma lahendan ta sinna, kuhu tahan.

Kas sinu mõtlemine muusikast on palju muu- tunud? Või kas seda ongi õige küsida: mõtlemine muusikast? Sa räägid palju tunnetest.

Ma arvan, et see on sama. See on jäänudki sinna lapsepõlve kinni. Ma ei tunne vajadustki kangesti uurida, mida veel tehakse. Ma ei ole selleks piisa- valt melomaan. Pigem olen ikka nagu lollikene kinni selles, mis mulle kunagi on meeldinud. Ja lihtsalt ta meeldibki. Minu jaoks ei ole muusikal mingit tausta- funktsiooni vms. Ma väga naudin vaikust. Kunagi olen öelnud, et kõige parem muusika ongi vaikus.

Panto tegi muusikat tosinkond aastat, 1981-1993, siis tuli veidi pikem paus. Kas nüüd järgneb järg- mine tosin aastat muusikategemist?

Vaatame, mida meile uueks suveks pakutakse. Võib juhtuda, et tuleb vahva suvi, kus me saame jälle min- gitel festivalidel mängida. Võib-olla natuke ka välis- maal, siin ja seal. Ja sellest me oleme huvitatud küll. Aga ma ei tea, mis asi peaks meid sundima praegu uut plaati tegema. Hetkel ei ole see plaanis. Ja jällegi puhtalt majanduslikel või ratsionaalsetel põhjustel. See on tegelikult väga suur töö. Kuigi mulle ei meeldi seda tööks nimetada. Aga see nõuab väga palju aega, vaeva, närve. Aga see on väga rõõmus vaev. Ja võtta praegu ja teha jälle sama intensiivselt, kui sai uut plaati ja raamatut tehtud, see pole füüsiliselt ega ka inimlikult lihtsalt võimalik. Jälle on vaja olla asjalik ja tööd teha. Aga ma loodan, et me saame veel esineda ja igasugu asju teha.

Kaheks teie esimeseks, õigemini veel Propaani lauluks olid “Surma sulased põrgu põllul” ja “Ma tulen taevast ülevalt”. Hilisem Panto on siin omal moel justkui juba olemas: rahvalaululikkus ja ülevus on kõrvuti ja koos. Teie jaoks polnud tol- lal vist üldse mingi küsimus, miks ei võiks neid mõlemaid teha?

Me olime niivõrd lollid, algajad, entusiastid. Sa ei panegi siis endale mingeid piire. Lihtsalt teed ja tunned sellest mõnu. Sellest, et sa teed mitte mill- estki midagi. Mõnda asja võiks ju isegi häbeneda... Aga ma arvan, et meil on selles mõttes hästi läinud, et kõik, mis me teinud oleme, isegi see “Surma sulased” jne, kannatab nagu kuulata. Me ei häbene seda, ehkki mõnda asja ju võiks. Ja ma arvan, et me ei häbene seda seetõttu, et see on tehtud nii, et oled enda vastu aus. Me siiralt mõtlesime, et teeme niimoodi. See lihtsalt pakkus huvi. Kui sa kangesti tahad meeldida, siis sa hakkad endale ka raame seadma, et seda ma teen, aga seda ma ei tee jne. Ja ma kujutan ette, et siis võib juhtuda ka, et pärast on piinlik.

Ma arvan, et ma mingit lõppsõna ei oota, sest Pantokraator läheb edasi. Aitäh!

Vesteldi 17. oktoobril Tartus Werneris kohvikus.

TARTU JUUS TEATER

R15.01 /
20.00

IDENTITEET
Coca-Cola Plaza TALLINN

E18.01 /
20.00

IDENTITEET
Coca-Cola Plaza TALLINN

T11.02 /
19.00

KAPTEN COOK' I KEETMINE
Genialistide Klubi TARTU

E15.02 /
20.00

IDENTITEET
Coca-Cola Plaza TALLINN

T16.02 /
19.00

KAPTEN COOK' I KEETMINE
Genialistide Klubis TARTU

T17.02 /
19.00

KAPTEN COOK' I KEETMINE
Genialistide Klubis TARTU

K18.02 /
20.00

IDENTITEET
Coca-Cola Plaza TALLINN

E22.01 /
20.00

IDENTITEET
Coca-Cola Plaza TALLINN

T23.02 /
19.00

KAPTEN COOK' I KEETMINE
Genialistide Klubis TARTU

T25.02 /
19.00

KAPTEN COOK' I KEETMINE
Genialistide Klubis TARTU

WWW.UUSTEATER.EE

NETIMUUSIKAST NING POPBISNISE VÕIMALIKKUSEST TULEVIKUS

Kert Semm

Aina enam leidub artiste ja leibeleid, kes leiavad, et muusika täiesti tasuta internetis allalaadimiseks pakumine on hea mõte. Sellest, miks see hea mõte on ja netileibelite ajaloost kirjutab Kert Semm.

Vaatamata sellele, et online-muusika juured ulatuvad juba 70ndate lõppu-80ndate algusesse, on viimasel kümnendil netimuusika ning -leibelite tulekut seostatud ennekõike uue failiformaadi – mp3 – kasutuselevõtuga 90ndate teisel poolel (tänapäeval on mp3 tasapisi asendumas litsentsivaba OGG-formaadiga). Lisaks veel muusikatehnoloogia areng ning lihtne kättesaadavus. Ka on netileibelite esilekerkimist põhjendatud kui reaktsiooni popmuusikatööstuse liiga kitsastele rõhuasetustele, st (üle)kommertsialiseerituse ilmingutele – lähtumine artisti värbamisel turupotentsiaalst.

Netileibelite põhilisteks eristavateks joonteks nn tavaleibelistest on internetipõhisus – alates muusika tootmisest ja lõpetades jagamisega; teisalt kaasaegse litsentsisüsteemi kasutamine (Creative Commons). Praegusel hetkel Creative Commons-litsents (CC) sätestab: 1) Attribution (by) – konkreetset teoseühikut tohib kopeerida, jagada, esitleda, esitada 2) NonCommercial (nc) – punktis 1 sätestatud asju tohib teha ainult mittekommertsiaalsetel eesmärkidel.

Erinevused ühe või teise teoseühiku käsitlemisel tulevad sisse CC-litsentsi järgmiste põhipunktide olemasolul (või olematusel): 3) NoDerivs (nd) – tohib kopeerida, jagada, esitleda, esitada üksnes originaalteost, mitte aga originaalloost tehtud (derivatiiv) lugusid. 4) ShareAlike (sa) – derivatiivlugusid tohib jagada ainult selle litsentsi alusel, mis rakendub ka originaalloo puhul (nn copyleft).

Netileibelite põhilisemaks eesmärgiks võiks olla muusika kui kultuurilifonomeni – ning sellest lähtuvalt ka muusika äriobjekti – ümbermõtestamine ning -positsioneerimine. Tänapäeval on netileibeleid palju (hinnanguliselt 500 kandis) ning neid on hoogsalt lisandumas. Ei saa ka enam väita, et netimuusika on nišimuusika – kui uurida vaba muusika lehekülje archive.org või Jamendo kuulamisstatistikat, siis allalaadimissagedus või kuulatavus mõne albumi puhul ulatub sadadesse tuhandetesse (lisaks veel teistelt saitidelt tehtavad allalaadimised) ning iganädalased kogureitingud ulatuvad miljonitesse. Kui üleilmset avangardmuusikat levitava Vene netileibeli Clinical Archives'i albumeid tõmmatakse nädalas orienteeruvalt 100 000 ühikut, siis võib aimata, missugune tulevik võib eksperimentaalmuusikat oodata. Mis annab tunnistust sellest, et üha enam inimesi ei pea netis olevat muusikat kehve- maks traditsioonilisel viisil üllitatud muusikast.

Teisalt ka tarbijate arusaamad ning harjumused traditsioonilise muusika ostmisel on muutunud - konkreetse albumiga soovitakse enne ostu põhjalikult tutvuda, teisalt on levimas loosungid a la “Muusika on vaba”, “Muusika on pigem hobi kui töö” ning “Muusikud elatagu end esinemistest”. Ka on levimas ökomõtteviis, mis peab mõttetuks helikandjate levitamist füüsilisel kujul. Sõltumata nende loosungite-arusaamade sisu õigsusest või väärusest motiveerivad mainitud aspektid muusikuid kunstiliselt rohkem pingutama. Võib arvata, et tulevikus võib saada valitsevaks seesugune mudel, mida hetkel kasutavad paljud (neti)artistid – lisaks vabalt kättesaadavale albumile lisatakse füüsiliste helikandjate ostmise võimalus pluss annetuste süsteem. Lisaks veel netireklaamist saadavad tulud. Teisalt ka popmaailma suurte - Radiohead'i, Nine Inch Nails'i -

turuloogikavastased (ei olnud edutud) katsetused on muusikaäris palju vastukaja tekitanud. Mõjukatest artistidest on oma albumeid vabalt kättesaadavaks teinud või netis üllitanud veel The Brian Jonestown Massacre, The Charlatans, Paavoharju, Momus, Glass Candy, Atlas Sound, Bob Ostertag. Pluss lugematud vähemtuntud artistid. Lisandunud on ka saidid – FreeIndie ning Daytrotter -, millele tuntud indie-artistid teevad vabalt kuulatavaid sessioone ning (veebi)mikse.

Kindel on, et popmuusikatööstus on hetkel muutuste lävel – kuivõrd võitlus p2p süsteemidega ei ole silmnähtavalt edu saanud (tegelikult selle mõju suhtes ollakse vastandlikel seisukohtadel), teisalt ka blogide suur levik, siis netileibelite poolt kuvandatud visandid omavad üha enam relevantsust – muusikale põhirõhu pööramine, uued finantseerimis- ja turustamiskeemid ning tsentraliseerituse märgatav vähenemine. Kindlasti ka popstaaride ikooniline tähendus hakkab seeläbi muutuma-kahanema.

Kert Semm on südameasjaks võtnud netileibelite pakutava muusika arvustamise ning vedanud Tartu avangardprojekti Autharktos.

Vaata ka:
agier.blogspot.com
sonicspacefoundation.blogspot.com

¶¶

MÜTOLOOGILISED KORTERID, VÄIKESED JUMALAD, TIHNIKUD

Mehis Heinsaar // 1. osa

MEHIS, TEATRIMEES KALEV KUDU NING MITMESUGUSED MUUD OLENDID JA OBJEKTID VEEDAVAD IGAVIKKU JUKA KÄÄRMANNI SALONGIS TSINK PLEKK PANGE TAGA

Foto: LAURI KULPSOO

Mehis Heinsaare 4. märtsil 2009 peetud loeng sarja „Tartu lood” raames. Sellest loengust on, muuseas, ka Raadio Ööülikooli saade tehtud (www.ylikool.ee). Lilitereerinud Ruta Pärnpuu, toimetanud Sven Vabar.

Kõige elavamad Tartu-mälestused on mul ikkagi 1990ndatest aastatest. Tartusse tulin elama 1991. aastal. Esimesed kolm aastat elasin Kalmistu tänaval Raadi surnuaia kõrval. Üüri maksin korteri-perenaisele, kes oli üks kõige huvitamaid inimesi, keda ma olen üldse elus kohanud. Tal oli hull poeg, kellele ta oli hästi armastav ema. Me jõudsime perenaisega kokkuleppele, et ma maksan talle üüri Priimades – neliteist pakki Priimat kuus. Suitsud läksid pojale, kes tõmbas kaks ja pool pakki päevas. Oli talongiaeg, kuid need Priimad olin ostnud siis, kui suitsud veel ei olnud talongide peal. See oli minu elu kõige õnnestunud äriprojekt – nägin ette, et suitsud lähevad talongide peale, ja ostsin kokku umbes 250-300 pakki Priimat.

Meie Priimadel põhinev ning minu jaoks väga tulus üürileping kehtis pool aastat, siis hakkas poja ema nurisema, et suitsud on liiga kuivad ja ta ei ole nõus enam üüri sellisel moel vastu võtma. Kui mul enam ei õnnestunud suitsudega üüri maksta, pidin minema tööle.

Erinevalt praegusest kriisist oli tol ajal ikkagi võrreldamatult vaesem aeg. Inimesed, näiteks üliõpilased ja muidu noored, olid rõõmsad, kui neil oli, millest õhtul kodus süüa teha ja kõht täis süüa. Aga tol ajal oli see positiivne, et erilist tööpuudust otsest ei olnud. Või ma ei tea, võibolla mul oli õnne ka. Igatahes läksin tööbüroosse, mis asus Näituse tänaval ja kus ei olnud järjekorras mitte ühtegi inimest. Vaatasin seina pealt: „Vajatakse majahoidjat Kastani tänavale.” Küsisin: „Kas see koht on vaba?” Mulle vastati: „Jah, see koht on vaba.” Majahoidjat vajab nimelt Greifi trükkikoda.

Järgmisel päeval läksin Kastani tänavale kohale, mulle näidati ette töö, mis peab tegema, anti saapad, kittel ja puha. Hakkasin tööle. Algul korralikult, iga päev. Aga mida kuu edasi, seda rohkem tuli sisse haltuurat. Lõpuks käisin tööl kaks korda nädalas, töötades korraga umbes pool tundi, nii et nädalas kokku tund aega. Palka maksti üherublastes. Kuna palk oli tuhat rubla kätte, sain kümme üherublaste patakat. Väga suure raha tunne oli küll. Sellega sai siis ikkagi üüri ära maksta ja jäi nii palju üle, et sai ka söögi ära teha.

Mul oli kinnisidee, et kui tuleb kevad, lähen kohe mööda Eestit matkama. Nii et, kui kätte jõudis märtsikuu, andsin poole oma koristajakohast ära sõber Juka Käärmannile. Mis tähendas ka, et nädalas tööle kulunud tund aega kahanes pooleks tunniks. Ja palgapäeval sai siis kumbki viissada rubla. Sellest kuidagi elas veel ära, aga samas ei elanud ka. Sest asi läks ikkagi nii hulluks, et jätsin seal Kalmistu tänaval mõned kuud üüri maksmata ja mind visati sealt välja.

Siis olid veel 1990ndad aastad, kui oli hästi palju puumajade kortereid, eriti Supilinnas, mis seisis täies tühjalt. Sa võisid neisse lihtsalt sisse astuda ja ehku peale elamagi kolida. Piiri tänavalt lõpuks leidsin ühe sellise tühja korteri, mille okupeerisin ja kus elama hakkasin. Elasin seal kaks aastat. Ma ei usu, et see oleks Supilinna süü, pigem oli see mitmete asjade kokkulangemine, aga igal juhul kujunes mu elustiil Supilinnas selliseks, et ma lasin asjadel kuhjuda. Ja kui tuli kevad, siis kuhjusid asjade vahele ka väikesed loomad. Need ei olnud prussakad. Need olid mesilased, teod ja ka konnad, kuna korter asus esimesel korrusel. See loomade kuhjumine oli poolloomulik, looduslik protsess, millega kaasnes kuhjuteldamatu vabaduse tunne.

Koristasin oma korterit umbes üks kord kuus, kui mu ema ja kasuisa mind külastasid. Kaks-kolm päeva enne nende tulekut tekkisid mul eelhirm ja depressioon. Ja kui mul depressioon süveneb, süveneb ka tegevusetus. Depressioon tekkis sellest, et mul oli kodu, mis mulle meeldis just sellise kaosena, aga mis ei meeldinuks emale ja kasuisale, kes tulid mind külastama. See depressioon lõppes umbes neli-viis tundi enne nende saabumist plahvatusena. Ma hüppasin üles ja tõesti suutsin umbes nelja tunniga teha selle absoluutses looduslikus kaoses oleva korteri niimoodi korda, et mitte keegi kurat ei saanud aru, et selles valitses veel paar tundi tagasi täielik kaos. See oli üks tolle perioodi elurütmi juurde kuuluvaid asju.

Sealt edasi kolisin Kartuli tänavasse, kuna Piiri tänaval ilmus välja omanik. Kartuli tänavas jätkus elu samamoodi. Seal ma pidasin vastu umbes aasta või paar. Siis kolisin Piiri tänavale tagasi, kus algas minu elus sünger periood. Nimelt psühhosomaatiliste valude periood, kuigi siis ma seda veel ise ei teadnud. Asi seisnes selles, et ühel hetkel hakkasin tundma, et mu vasakus kehapooles on üks või teine organ haige. Näiteks süda, või kui süda ei olnud haige, siis oli maks haige, ja kui maks ei olnud haige, siis sääremari, ja kui mitte sääremari, siis oli nagu keskkõrvapõletik. Käisin aasta aega arsti juures. Olin surija meeleolus.

Asi polnud ainult mu tervises. See Piiri tänav korter oli ka hästi sünger ja hall. Peale selle anti tol ajal sellesse majja kortereid vanglast vabanenutele – Rummust, Sindist, kust iganes... Minu sealoleku ajal antigi korter ühele kümme aastat Rummus istunud vangile. Tolle vangi ja ta kaaslaste nädalalõpud seisnesid selles, et nad koputasid teiste majaelanike ustele, ja kes oli kodus, sellele anti lõuga, ja kes kodus ei olnud, sellel pöörati korter pahupidi ja kõik asjad võeti ära.

Kõik need psühhosomaatilised valud ja vangid soodustasid mingil moel loomingulist tegevust, sest mulle tundus, et iga jutt võib jääda viimaseks – sõna otseses mõttes. Arvasin tõesti, et olen suremas. Kuid psühhosomaatiliste valude periood sai endale lõpu. Nimelt see arst, kelle juures ma aasta aega käisin, oli noor arst. Ta ei taibanud, et mu valud on psühhosomaatilised. Lõpuks ta suunas mind ühe hästi vana kõhuarsti juurde, kes ütles: „Kuulge, noormees, pöörduge Raja tänavale. Teil on psüühikaga midagi lahti.” Läksingi sinna. Raja tänaval tehti mingit teraapiat minuga ja kuu aja pärast olin terve.

Pärast seda algas mu elus jälle uus periood, sest õnneks olin ma sunnitud Piiri tänavalt lihtsalt põgenema. Need vangid ikkagi terroriseerisid kogu majarahvast sel määral, et ma kolisin sealt Emajõe tänavale – hiigelsuurde korterisse, mille valdajaks oli Juka Käärmann.

Juka Käärmann on persoon, kes vajaks lähemat tutvustamist. Me käisime temaga ühes klassis alates neljandast klassist. Ta oli imelaps, kes põhimõtteliselt teostas ennast juba kümnendaks eluaastaks. Ta ehtas väiksena igasuguseid asju – näiteks giljotiine ja täiuslikke vibusid, mis lasid nooli mitmesaja meetri kaugusele. Kui ta oli jõudnud küpsesse ikka – kahekümneenda eluaastasse – hakkas ta kunstnikuks, kes tegi kolm-neli väga head maali aastas. Sellest aga ei piisanud näiteks Tartu Ülikooli maali-osakonnale. Jukal tekkis konflikt Jaan Elkeniga ja ta visati sealt välja.

Nii, ja sel ajal, kui ma Piiri tänavalt põgenesin, oli Juka Käärmannil Emajõe tänaval 93-ruutmeetrine korter miljonirubla eest. Juka Käärmann on üsna mütoloogiline tegelane selles mõttes, et ta oli mees, kellel kunagi ei olnud tööd, aga kellel on olnud Tartu erinevates piirkondades kolossaalselt suured korterid. Need on lihtsalt talle kätte juh-

tunud. Need on olnud justkui ajutised, aga alati hästi suured ning barkokliku mööbliga täidetud. Ning alati moodustub Juka korterisse mingi mõtteline salong. Inimesed hakkavad seal käima. Kuigi Juka Käärmann on ise sellise erakliku iseloomuga inimene, moodustub tema juures ikkagi salong. Ta võtab väga heal meelel inimesi vastu, aga siis ikka ütleb: „Kurat, ei saagi üksi olla, kuidas ma neid maale siis teen.” Nii et kahe otsaga asi on see salongi-värk, aga see on mingitpidi teatud Tartu inimestele iseloomulik. Ma tulen nende kahe otsa juurde pärastpoole veel tagasi.

Niisiis Juka oli selline mees, kes loovutas mulle selles Emajõe tänav korteris ühe suure toa. Ja ka selles okupeeritud korteris kujunes 1990ndate aastate keskel välja üks teejoomissalong, kus inimesed koos käisid. Õhtud ja ööd läbi aeti juttu. Seal salongis käisid, kujunesid ning arenesid teatud eluetappidel välja sellised isiksused nagu Hando Tamm, Margus Liivak, Marko Kompus, Martiini. Viimasel oli samas majas samuti oma korter, kus oli ka omal kombel üks teine salong, milles käisid hästi paljud Tartu Lasteteatri näitlejad, kes suunasid tollast mentaliteeti Tartus päris palju. Teiste hulgas Aldar Talviste, praeguse hüüdnimega Psaike, kes oli tollase Lasteteatri absoluutselt kõige andekam näitleja. Arvati, et temast saab Vanemuise üks andekamaid näitlejaid, aga kuna ta on loomult tõeline sisemise vabaduse kehastus, siis on temast nüüdseks saanud müstiline Tartus elukunstnik.

Emajõe tänaval moodustus ka ansambel nimega Budapest. Moodustus täiesti kaootiliselt – selles mõttes, et mängiti pillidel, mis inimestel juhtumisi olemas olid – parmupillid, pasunad, kitarrid... Ega keegi väga hästi mängida ei osanud, ka mäng ise oli kaootiline. Ja kui arvestame, et ka kogu see seltskond oli tollesse okupeeritud Emajõe tänav korterisse kokku juhtunud täiesti kaootiliselt, siis võib öelda, et Budapesti sünnilugu oli igas mõttes kaootiline. Seda võib nimetada dadaistlikuks ansamblik. Vist Marko Kompus mõtles välja määratluse „mugiv ansambel”. Budapesti üks esinemisi oli paar aastat tagasi vanas GenKlubis, siis kui Skott mängis laval flööti ja laval kõndis ringi 30 kana. Need kanad telliti samal päeval kuskilt Tartu lähedalt, ning samal õhtul viidi ka tagasi. Üks kana jäi siiski GenKlubisse, ning järgmiseks hommikuks oli ta stressi tõttu munenud hiigelsuure muna, mille leidis Ivar Põllu isiklikult. Ka see kana viidi lõpuks tagasi. Aga ma ei tea, kuhu see muna jäi. Minu meelest oli see esinemine Budapesti tipphehk, ning mingis mõttes ka kogu selle Budapesti- ning Emajõe salongi ajastu kokkuvõte.

Aga Emajõe tänaval niisiis jätkasin oma senist elulaadi. Sealhulgas lõpetasin aastal 2000 ülikooli. Kui elukohtadest rääkida, siis praeguseks olen välja jõudnud ühte teise kohta Emajõe tänaval, mis õieti on vaid paar maja sellest eelmainitud legendaarsest majast edasi.

Tartus on mul nende viie- või kuueteistkümne aastaga, mis ma siin elanud olen, välja kujunenud mingisugused mütoloogilised ringid, rajad, struktuurid, inimesed, kelle pool külas käin. Senikaua, kuni nad välja kujunesid, olid nad väga huvitavad ja võimsad. Õieti kujunesid nad välja juba viie-kuue aasta jooksul. Neid struktuure ja radu võib võrrelda jõega, mille voolusäng on nüüd päris sügavaks saanud. Ma elan vaheldumisi maal ja Tartus. Maal olles ma tunnen, et olen hoopis teine inimene, ning ka Tartule lähenen tolle teise inimese mõtetega. Aga see ongi linna kui nähtuse fenomen, et nii kui ma tagasi Tartusse jõuan, lülitab see ruum, mis mind ümbritseb, ajus kõik jälle ümber ja ma jätkan zombina nendesamade radade käimist, mis on kunagi linna sisse uuristunud. Neid radu on väga raske murda. Üks nendest voolusängidest on see, et õõsiti lähen Supilinnast Karlovasse. Nii on see kestnud juba aastaid. Käin

enamuse Karlova tänavaid öösiti läbi ja tulen Supilin-
na tagasi. Supilinnas ei käi ma üldse ringi.

Karlovas elavad mul väga head tuttavad, näiteks Jaak Kärdi, kurt kirjanik. Ta on kirjutanud ühe raamatu – „Valitud unenäod“. Ta elab koos Marinaga, kes on ka kurt, ja Marinal on tütar, kes ei ole kurt. Seal samas lähedal kõrvalmajas elab Aivar Kull – literaat, Oskar Lutsu raamatu autor – kes mingis mõttes on samuti Jaak Kärdi perekonna liige. Nad käivad iga päev korduvalt üksteisel külas. Arutavad muljeid, et mis on päeva või hommiku jooksul juhtunud. Aeg-ajalt ma sekkun ka sellesse ellu. Ostan poest salatit või midagi, kuna vaegkuuljatel eriti raha ei ole. Neis korteris valitseb ka loominguline segadus, neis on tohutu palju raamatuid. Eriti Aivar Kulli korteris, mida ei ole võib-olla aastaid koristatud ja kus pole midagi liigutatud. Seal oleks nagu aeg peatunud.

Miks mulle neis kohtades käia meeldib – juba aastate kaupa? See on vist igatsus kolmanda Eesti järele. Meie ümber on ka hoopis teistsugused ruumid, kus kõik on väga korras ja kus aeg voolab hästi intensiivselt ja ründavalt. Aeg kutsub välja. Ta on väljakutsuv aeg. Iga päev tuleb olla vormis, tuba peab olema korras. Iga päev sa pead olema valmis lahinguks. Aga nende aastatega on mul Tartus välja kujunenud umbes seitse või kaheksa tuttavat, kes on enamasti selliste korterite valdajad, kus aeg on peatunud. Lisaks eelmainituile on üks nendest ka Mati Milius oma hiigelsuure korter-ateljeega. Olen mõelnud, et need korterid on aja või ruumi oasid, ning kui ma nendesse kohtadesse jõuan, lülitub absoluutselt välja kiirustava aja surve kui selline. Istudes sinna maha, muutuvad kõik inimesed, kes sellistes peatunud ajaga korterites elavad või kogunevad, automaatselt mütoloogilisteks ja ajatuteks tegelasteks. Niiõelda väikesteks jumalateks, pooljumalateks. Jumalik aeg kestab, kuni kestab igavik, ja kui ruumis vältab igavikuline, ajatu meeleolu, siis nii kaua, kuni mitte miski seda ei häiri, on ka kõik selles ruumis viibijad väikesed jumalad. See tähendab niisiis ka väikeste mütoloogiliste piirkondade tekkimist.

Aga see võib teisest küljest olla ka jaanalinnu-efekt. Mürisev aeg läheneb kuskilt poolt, ja siis on hea pista pea liiva alla kohtades, mis ma olen aja jooksul Tartust leidnud. Nendes korterites ja ruumides on ajatus ise aastatega loonud sellise õhkkonna, kus midagi ei muutu. Sellist kohta ei saa aeg rünnata, sinna sisse tungida. Sellised kohad on päästekohad aja intensiivsuse eest. Eks nende kohtade kujunemiseks on kulunud päris palju aastaid.

See on asja üks pool. Teine pool on ärkamine sellest letargiast. Üks pool inimesest tahab absoluutset seisakut ja rahu, teine pool aga tõstab selle vastu mässu. See teine pool on loomingulised puhangud ja nende ülesehitamine. Letargiast ehk varjusurmast ärkamisel on omad tseremooniad – mingite asjade lugemine, endale teatud jõuelementide leidmine – ja kui ärkamine on toimunud, tekib eriti intensiivne seisund, mis kestab kolm-neli päeva. Selle vältel aeg oma intensiivsuses tiheneb jällegi sellise seisundini, kus ta kohtab teist ajatuse serva. Aeg muutub nii intensiivseks, et sa jällegi oleksid justkui aja eest põgenenud.

Võibolla siis nende kahe aja vahel on keskmine aeg. Supilinasena võin seda nimetada näiteks Tallinna ajaks või kapitalistlikuks ajaks. Ja neis ruumides, kus ma Tartus käin ja olen – üks on mu enda mikroruum, teised on suuremad ruumid – toimub pidev varjatud võitlus või maskimäng ajaga. See Tallinna aeg või kapitalistlik aeg on kunstlikult kiirendatud, kunstlikult intensiivistatud aeg, mis tegelikult kisub inimese seest täiesti tühjaks, ribadeks, isegi tükkideks, ilma et inimene seda ise märkaks. Mõned taluvad seda ja mõned ei talu. Need, kes seda ei talu, ehitavad

üles väga mitmest kihist koosnevad mütoloogilised ajad, rajad ja ruumid. Eks igaühel on need erinevad. Ma arvan, et Tartu on selles mõttes hea elurütmiga linn, et siin saab neid kujundada. Minu mütoloogiline aeg ongi siis kujundatud selle eriti intensiivse aja ja tolle letargilise ajatuse koostoimes, kui mitte midagi ei juhtu. Nende kahe aja koostoimest on tekkinud teatud põhiprobleem, mis on kandunud ka mu loomingusse. Seda koostoimet võib illustreerida ka kõige klassikalisema näite abil: röövik, kes nukkub pikemat aega, siis saab temast liblikas, kellele on antud põgus lendamiseaeg. Mingit tüüpi inimesed kujundavadki oma elus välja rööviku ja liblika stadiumite vaheldumisel tekkiva rütmi, millest saab üsna korrapärase graafiku joonistada. See lihtsalt kujuneb niimoodi välja. Minul on see siin Tartus välja kujunenud.

Aga ma ei oskagi hetkel oma jutuga edasi minna, äkki publikul on tekkinud küsimusi?

Milline on sinu jaoks loominguliselt produktiivne periood, kas see jumalik, mütoloogiline, letargiline aeg või eriti intensiivne aeg? Ilmselt pigem viimane. Ning kas intensiivsuse perioodiga kaasneb siis ka tahtmine ajaga kaasa joosta – himu uute asjade järele, soov inimestega kohtuda, saada uusi ideid?

Jah, just nii see on. Ajaliselt intensiivne tunnetusväli tähendab teatavate klappide avamist, mis vahepeal olid kinni, kuna kaitsesid liiga intensiivse aja eest. Ja siis sa tõesti käid ajaga kaasas, ahmid endasse uut, loed palju uusi asju, avastad sõprade pool uusi ansambleid. Sellel ajatasandil muidugi tekib tunne, et nii, nüüd see jääbki kestma, kuna inimene elab ju kogu aeg olevikus. Vähemalt mina küll. Sel intensiivsel tasandil viibin pidevas enesepettuses, et nüüd ma suudangi elu sellisena elada, et nüüd jätkub totaalne areng kõrguste suunas ja mu plaanid lõpuks ometi teostuvad. Elu on aga näidanud, et neli või viis päeva hiljem see intensiivsus hakkab lahtuma, see tohutu valge energia hakkab muutuma mustaks energiaks, mis enam ei toida. Siis järgneb nukkumise, maa alla mineku, muti faas. Võibolla erinevatel loomeinimestel on erinevad kaitsemehhanismid, aga minu kaitsemehhanismiks on lihtsalt varjusurm, enese väljalülitamine. Kui see hoiab inimese organismi rütmilises lainetavas vormis, ei maksa seda üldse häbeneda. See on loomulik.

Üheks tegevuseks, mis väga hästi vabastab neist aastate jooksul välja kujunenud Tartu voolukanalistest, on matkamine. Kui on kevad või suvi, siis tuleb mõnel nädalavahetusel võtta elementaarsed matkarbed – sealhulgas kindlasti ka kompass – ja sõita bussiga kuskile välja, isegi mitte väga kaugele Tartust, valida välja mõni tihnik ja matkata intensiivselt punktist A punkti B läbi üsna raske maastiku. Kas siis läbi soo või tihniku või mööda metsasihte, mis ju ikka meie metsadesse sisse on aetud. Kui euroopa kontekstis rääkida, siis see on Eesti puhul ikkagi suur privileeg, et meil on tihnikud. Miks hakkavad Eestisse elama tulema Hollandi ja Belgia introverdid? Sest neil ei ole tihnikuid, aga nad tahaksid ka niimoodi stiihi-liselt matkata. Nii on nad ise öelnud, ja ostnud endale väiksed lihtsad majad sinna lääne-Eesti kanti. Belgias on nad täiesti hulluks minemas, seal on igal pool kogu aeg valge, tänavad on öösel ka valgustatud, ja nad ei suuda lihtsalt, nad lähevadki hulluks – kusjuures täiesti normaalsed inimesed.

Nii et uute väljapääsude leiutamine sissekäidud kanalitest on huvitav tegevus ja see tegevus praegu jätkub.

Milline periood sul praegu käsil on?

Praegu oli tegelikult see muti või nukkumise periood, sest muidu ju ei oleks ajaga seda konflikti juhtunud (Mehis jäi oma loengule oma 30-40 minutit

hiljaks, istus siis ligi sajapealise publiku ette ja hakkas lihtsalt peast improviseerima - toim). Mul käidi praegu autoga järel. Ma jõin rahulikult kodus teed ja olin kindel, et see üritus on kunagi tulevikus. Mobiiltelefon oli ka katki, ja kõik oli selle vastu, et midagi juhtuks, aga siis äkki oli Martiini mul ukse taga ja siis muidugi - siis muidugi selgus kõik. Ja mul oli siis selline tunne, et ma olen saabumas väga range kohtu ette, süütunne ühesõnaga. Aga see on seotud selle faasiga, mis mul praegu on. Nii et ma vabandan, et ma hilinesin.

Jätkub järgmises Mürilehes...

¶ ¶

DÄNDINA SAJANDI- VAHETUSE TARTUS

Kaspar Jassa

Dändismi eelduseks on rohke jõudeaeg ja sellest tulenev teatud elukorraldus, mida asjatundmatu inimene peaks tõenäoliselt laisklemiseks või siis saamatuseks. Saavutused, mille kaudu inimest tavaliselt defineeritakse, dändil ju puuduvad. Samuti pole tal ka konkreetseid eesmärke, mis tõukaksid tegutsema. Kuid asi on selles, et dändile pole seda kõike lihtsalt vaja. Teda huvitab muu. Teda huvitab *dolce far niente*.

Jõudeaeg pole aga dändi jaoks mitte niivõrd vaba aeg kui selline, vaid eelkõige sunnivaba olemine. Ta teeb ainult seda, mis talle parajasti mõnus on. Ja see, mis võib olla mõnus täna, ei pruugi olla mõnus homme. Ja see, mis võib olla kõigile mõnus, ei pruugi seda olla dändile. Ja vastupidi. Ning just sellisest hoiakust saavad alguse dändi loendamatud voorused.

Dändi ei ela kunagi ümbristeva paikapandud korra, vaid pigem mingi ebamäärase fiilingu järgi. Ei mingeid kohustusi, ei mingeid harjumusi, ei mingit ettearvatavat struktuuri. Igasugune organiseeritus ja stabiilsus on dändi jaoks lagundava toimega. Dändi hoiab ennast vaistlikult kõrvale valitseva hoovuse rohmakast triivist.

Mingil elegantsel hetkel võis minust saada dändi. Võis ka mitte saada. Kes teab, see krooksatagu nüüd sama.

Käisin möödunud sajandivahetusel umbes 2 päeva nädalas tööl. Vahel ei päevagi. Nii et sundimatut aega oli üksjagu. Selle sisse tahtsin hakata hooaja alguses pikkamööda kasvatama jõudeaega. Ja jõudeajaga polnud just kerge kohaneda. Olles harjunud, kuigi vastumeelselt, funktsioneerima peatumatult rahmeldavas maailmas, oli jõudeaeg mulle peaaegu tundmatu seisund. Sellesse jõudmine nõudis mult kestvaid jõupingutusetusi.

Pikutasin tihti selili samblakarva diivanil ja vaikisin mõistatuslikult. Mõnikord kestis see isegi mitu päeva järjest. Padjad aitasid fikseerida mugavaid asendeid. Tihti suitses minu paremal käe lähedal mõni oopiumiküünal. Seinal rippus väsinult idamaine vaip. Vahel harva heitsin ma graatsilise pilgu aknast välja Uspenski katedraalile, mille tornidele langes hilise päikeseloojangu õdus kuma. Raagus puude kohal tiirlesid aeglaselt esoteerilised hakid. Toas oli aga just lehti langenud. Korjasin neid nüüd kokku ning püüdsin kuhjata ühte suuremasse kuhja. Tuul kipus neid aga laiali puhuma. Sellest lehehunnikust sai minu esimene dändikostüüm. Kostüümid on dändi silmatorkamatud nahad. Nahkade all pole midagi.

Botaanikaias lesisid suvemurul ehk heinal mõningad rauguseni muretud kogud. Nagu väikene pehmete seente komplekt. Siia voogasid ka hääled kusagilt

välismaailmast, kuid meie neid ei seganud. Meid ei seganud üldse miski. Tuhmunud peekritest libistati pikkamööda ära 2,17 liitrit kefiiri. Möödus ju ka mõnevõrra aega. Võib-olla keegi tõmbas äkki turtsudes endasse läbi lohviku vesipiibuuma. Oli tardunult palav. Puud rippusivad raske rohelise lehtkobarana kahekeelset pilli sõrmitseva olevuse kohal. Keset tiiki olev purskkaev oli sel hooajal välja lülitatud. Valged luiged samuti.

Käisin talve poole igavlevatel ringreisidel mööda Tartu sekond-händ poode. Neid oli päris palju Ülejõe linnaosas ja veel mitmes riigis lodumetsade vahel. Poed liikusid ka ise pidevalt ringi. Need olid tundmatutest materjalidest moodustunud rägastikesse kasvanud õilsad urud, kus leidus sealhulgas korsaaride kummist hauakive, parukaid (või olid need pirukad?), värvimata huultega nukke, diskreetse ilmega lõvimaske, pärlitega kaunistatud jatangane, papist stringe ja kullatud linnupuure. Vist ka kirjused riidepalle.

Huvitavaid kohakesi igasugu tráni leidmiseks avastatakse sajandivahetusel veel ka Võru tänava algusest. Sinna toimuvad paljud ohvriterohked ekspeditsioonid. Kunagi hoiti selles linnaosas hobusepabulaid. Otsin sealt muuseas pontšo poja ja puust ehitatud seisva valge jääkaru. Ja veel nahksed tangokingad. Ja punase sombreero. Ning purjus kodulooma.

Dändi flaneerib tolmustel tänavatel hilisel pärastlõunal mõnevõrra osavõtmatu ilmega. Ilm on alati selline nagu vaja. Dändi ei tee kunagi ühtegi kiiret liigutust ega sammu. Aeglaselt tõmbab ta ninna kogunenud tati kärinaga suhu ja sülgab selle siis paraja lartsuga sillutisele. Ning liigub seejärel sundimatult edasi, astudes üle sillutisel lebava liikumatu keha. Tulemas on vastlapäev.

Saanikasukas kaalus umbes 3,11 kilo ja oli ruugjas-must. Üleskeeratav krae matab pea kahe tohutu karvamüüri vahele. Liigun edasi pahelis-mustava heinasaaduna mööda lumist tänavat. Ümberringi keerleb tuiskev lumepulbrit. Öunad pole see aasta veel valmis saanud. „Zavoodis“ on sellele kellaajal juba mehemoodi rahvast. Jäängi oma tohutu kasuka-ga leti ette kogunenud sumisevasse puntrasse kinni. Minu tohutu mustav kogu tekitab lõbusat elevust. Taarun lõpuks tahakambrisse ja räntsatan raskelt ühe õlise laua taha. Kohe sirutatakse mu suunas tuhat toopi õlut. Lõhnab millegi järele. Völvide all prahvatab aeg-ajalt laiali loomastunud naerukluginat. Kõrvalasuval lennukiistmel kõssitab ebamäärases vanuses mehike. Krõbedad pelmeenid hapukoorega saabuvadki pisut hiljem.

Surnuaial käisin ma kõndimas vana kooli triibulises maffiaülikonnas. Peas must kõvakübar, üritasin ma vaadelda tähelepanelikumalt paikkonna tektoonikat. Sadas ka peamiselt vihma. Raadi kalmistu on Tartu

kõige effim rokokoopark. Obskuursed miniehitised, väänlevad taimornamendid, jugapuised lehtlad ning erinevate usundite kultuskivid. See rafineeritud oaas dekonstrueerib allakäinud linna rõõgavat müra. Siin käin ma tihti surnute juures koolitustel.

Surnuaia lähistel kohtab ka sageli ürgset moemees mr Goodi. Mr Good käib peaaegu iga päev uues kostüümis. Alati lõhnastatult ja silmade särades avastab ta turistina Tartut, kuigi on elanud siin alati. Kord on ta päikesepillidega, helehallis tolmumantlis pontsakas salateenistuse töötaja, kord aga nahkpükstes sulgkübaraga nõtkes alpi jahipoiss, kord sametihelises keebis habetunud serenaadilaulja ja vahel on ta seljas lõbustatult kagardunud suusakostüüm. Kord laulab ta kõlavalt Donizetti aariat Riimäel, kord kähistab dekadentlikult naerda südalinna kõrvaltänavatel. See sell võib olla üheaegselt nii paadialune kui ka Teie Ekstsellents. Kokkuvõtvalt lausugem, et mr Good elab permanentses esteetilisest olevikus.

Kolkalinna vürstinna Agnes ulatab mulle ilmselt tänavanurgal, privilegeeritult naeratades tammetõru. See aasta on kevad varajane. Seisatame ja räägime. Längus aia taga lõhnab vängelt kuid meeldivalt sirelipõõsas. Möödudajad möödudavad. See roosas pükskostüümis daam olevat Dalai laama tütar. Selles pole mingit kahtlust.

Sõita väikese kõdunenud laevaga mööda Emajõe rohelisi radasid on väga tervislik. Rohetavatel metsaväludel hõisklevad sulnid lendajad. Kapten oli juba alguses maani vees ja andis juhtimise ilma pikema jututa meile üle. Pidulised lebasklesid vaipadena tammise kajuti katusel ja takseerisid taevastärgavikus triivivaid pilvi. Kerge lainetus tekitas purjakil tunde. Kalda pealt lehvitasid ebakindlas rütmis meile inimesed. Silmitsesin läbi lornjeti õhus paiknevaid kajakaid. Vastutulevas paadis mängis keegi tuubat. Jõudsime peagi kuhugi jõekäärdu ja korraldasime seal galantse pummelungi. Tagasi linna sõitis laev juba iseenesest.

Magan vastavalt sellele milline seisund parajasti on. Tihti organiseerin ma kunstliku öö keset päeva. Summutavate mustade sametkardinate taha jääb siis valgus. Öösel on vaikne ja rahulik kuulata olemasolevat maailma. Umbes viie ehk kuue paiku vajun ma pikkamisi unne. Ärkan umbes kahe paiku. Kas on öö või päev? Lihtsalt on kunagi.

Väikeses südalinna sügavuses asetses šarmantne veinilehtla. Pikad õhtud istuti seal tumedate veini-lähkrite ümber ja prooviti imiteerida kõndimist sassis pargis. Nagu ikka tehti siin suuri plaane ja viidi need ka kohapeal viivitamatult ellu. Portfelliga mees tuli karjalaskepäeval neljakäpakil põhjast ja korjas lõugade abil pudeleid kokku. Pärastlõunal ehitas ta neist minipüramiidi. Väike troinoo-odekolonnipudel paigutati ettevaatlikult püramiidi sisse surnud vaaraoks. Paksu roheva puhmana kasvasid siin ja seal vaarikad. Keegi proovis ka tõenäoliselt sooritada kukerpalli hindele viis. Ta jäeti suvetööle. Sääsed soovisid juua meie verd, mis ringles kunagi juba esimese kala soontes.

Parajasti tituleerusin ma sel perioodil vene kirjanduse magistriks ja oli vaja uut arusaamatumat nahka. Lasin ömmelda ruudulised ülilaiad püksid. Ja otsin raudteejaama keldrist rootsi fraki ja kultitanditega tumesinise vesti. Lääkivad sügavmustad kingad vedelesid juba koridoris. Nõõpauku sisestas ma hunnitu pojengi. Ja nagu selgus, oli selles nahas väga hea käia kuusemetsas ja süüa läikivaid šokolaadinööpe. Kusagil sealsamas lähedal kasvasid tol õhtupoolikul puud ja põles laualamp.

¶ ¶

SUMMARY

About Tartu Centre for Creative Industries By Maarja Mänd Page 2-3

Since May 14th 2009 Tartu Centre for Creative Industries has been operating in Kalevi street. During it's first year many creative organizations have set off at the centre. E.g. Art gallery LOOV ("Creative"), whose main aim is to expose the work of young artists; Artceramic organizes the sale and schooling for ceramic art, Mikser Disain's main focus is on creating graphic and photographic solutions for all tastes; Fashion Studio tries to bring fashion closer to people by emphasizing each customers personality; Culture Cafe "Elushetked" ("Real Moments") offers in addition to food and beverages the opportunity to rent the venue for parties or other events with the help of Style Studio "Elushetked" where you can also rent costumes for your events. Ulm Studio offers photo and design solutions, South Estonian DMC offers personal introduction to the sights of South Estonia, FL Studio is a photo studio for glamorous and portrait photos, as well as photographing events.
www.south-estonia.com

Talking With Grigori Lotman By Gregor Taul Pages 4-5

Gregor Taul has written down his talks with Tartu's legendary artist Grigori Lotman, the son of legendary Juri Lotman. Grigori talks about his time in Moscow, about Tartu today, about his art and his parents. He reveals that if at all he is an intelligent person, then that is thanks to his parents.

04. The Ineluctable Supremacy of Harmless Possibility By Jaak Tomberg Page 6

In the memory of the great philosopher J. G. Ballard, Jaak Tomberg has written a belletristic essay "04. The Ineluctable Supremacy of Harmless Possibility".

Erik Sakkov: Makes Nothing Out of Something By Vahur Aabrams Pages 7-11

Vahur Aabrams interviews Erik Sakkov, one of the frontmen of the legendary band Pantokraator. They discuss music and life, most of it in the light of "White Book" written by Sakkov. The interview gives an overview of the band, it's members, how things were and how they are today.

The Future Possibility of Internet Music and Pop-Business By Kert Semm Page 14

Kert Semm discusses whether downloadable music is a good idea or not, while giving a historic overview of internet music as a whole. He concludes that pop-music industry is at the doorstep of change.
agier.blogspot.com
sonicspacefoundation.blogspot.com

Mythological Appartments, Small Gods, Copses By Mehis Heinsaar Page 15-17

In the series of "Tartu Stories", where different legendary and not so legendary people of Tartu describe how they see their hometown, bohemian writer Mehis Heinsaar talks about his Tartu. He talks about his appartments, the artistic salons that formed in these appartments and other places in Tartu.

Beau in the Turn of the Century Tartu By Kaspar Jassa Page 18

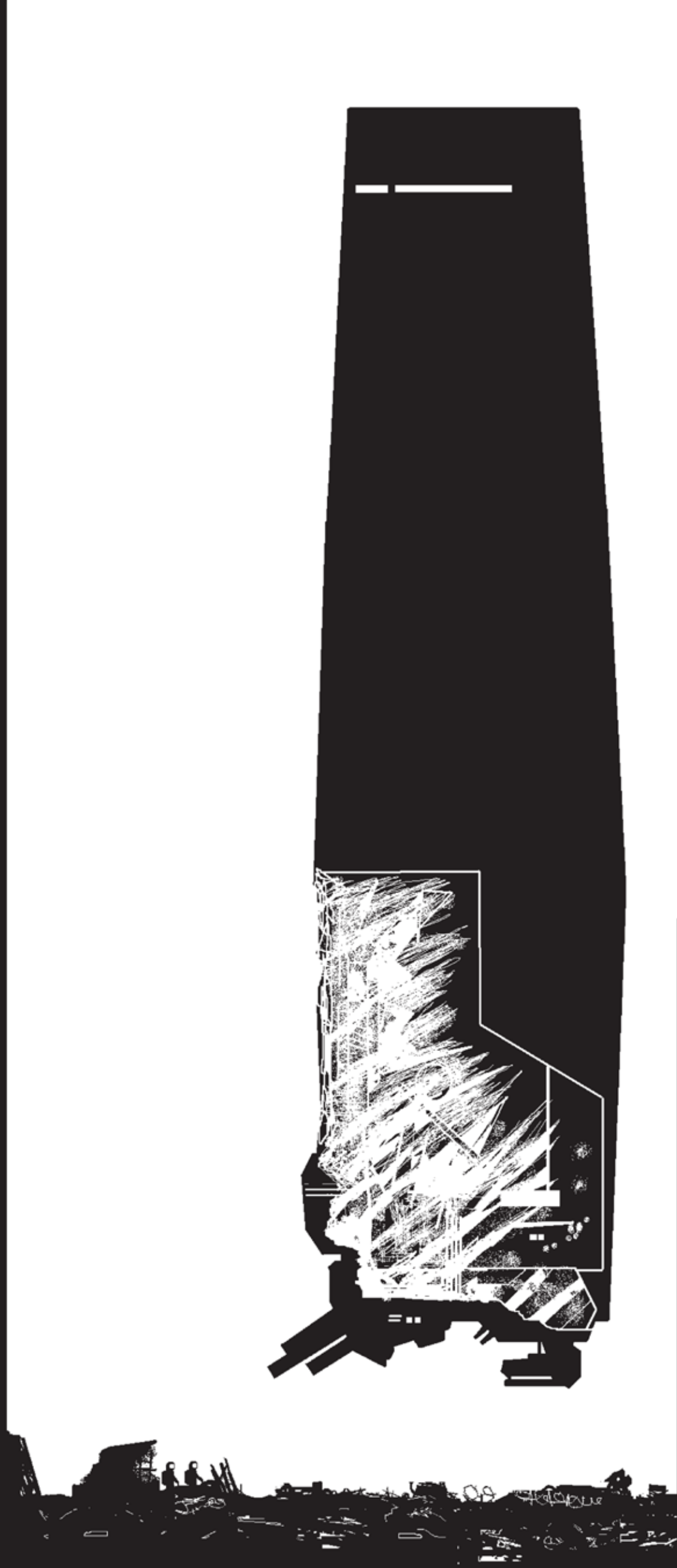
Kaspar Jassa talks about being a beau in Tartu at the turn of the century. In his belletristic essay he talks about the dresscode in different venues of Tartu.

Illustrations By Edvin Aedma and Kärt Ehastu Pages 20-24

111

Last ones should switch off
the light.

